

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m.; given Stockholms slott den 4 april 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

För att vinna en önskvärd och betydelsefull komplettering till de av statsmakterna tidigare vidtagna åtgärderna i kredit- och investeringsbegränsande syfte föreslås i propositionen en begränsning av möjligheterna för företagare att genom vidtagande av vinstreglerande dispositioner erhålla anstånd med beskattningen av de på beskattningsåren 1952 och 1953 belöpande vinstmedlen.

Sålunda föreslås viss *inskränkning i den fria avskrivningsrätten*. Förslaget innebär att nyanskaffade inventarier få under nyssnämnda år avskrivas med högst 20 procent för år. Beträffande äldre inventarier föreslås icke någon begränsning i avskrivningsrätten. Möjlighet finnes vidare att i sådana fall, då inventarier avyttrats samma år som nya sådana anskaffats, göra en extra avskrivning med belopp motsvarande vad som erhållits genom avyttringen. Även vid avsevärd värdenedgång, utrantering o. d. kan extra avdrag erhållas. Slutligen har dispensmöjligheter öppnats för särskilda fall.

Avdrag för *avsättning till pensions- och andra personalstiftelser* begränsas i huvudsaklig överensstämmelse med de likartade bestämmelserna i investeringsskatteförordningen.

Avdrag för *avsättning till investeringsfonder* medges icke under beskattningsåren 1952 och 1953.

Förslag

till

förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

Om begränsning av rätten till fri avskrivning.

1 §.

Beträffande skattskyldig, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen berättigats att tills vidare åtnjuta avdrag för värdeminskning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna (*fri avskrivning*), skall under beskattningsår, för vilket taxering till inkomstskatt verkställs i första instans år 1953 (*beskattningsåret 1952*) eller år 1954 (*beskattningsåret 1953*), gälla vad nedan i andra stycket samt i 2—8 §§ sägs.

Vad i sistnämnda paragrafer stadgas angående maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier har icke avseende å inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år samt ej heller å sådana inventarier, vilkas värde vid fastighetstaxeringen inräknas i byggnadsvärdet men ej utföres såsom särskilt maskinvärde.

2 §.

Under beskattningsåret 1952 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under samma beskattningsår, åtnjutas med högst tjugu procent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Under beskattningsåret 1953 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1952 och 1953, åtnjutas med högst tjugu procent för år räknat av dessa inventariers anskaffningsvärde.

Vad i första och andra styckena sägs skall gälla oavsett när under beskattningsåret inventarierna anskaffats.

Har skattskyldig under i första stycket angivet beskattningsår icke tillgodofört sig eller icke helt tillgodofört sig där omförmålt avdrag, må avdraget eller resterande del därav åtnjutas under beskattningsåret 1953.

3 §.

Har skattskyldig under något av beskattningsåren 1952 och 1953 avyttrat inventarier, som anskaffats före ingången av beskattningsåret 1952, eller har skattskyldig under något av nämnda beskattningsår förlorat sådana inventarier och härför uppburit försäkringsersättning, må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under det beskattningsår då försäljningssumman eller försäkringsersättningen upptagits såsom skattepliktig intäkt, åtnjutas under samma beskattningsår med belopp motsvarande sålunda upptägen intäkt.

Åtnjuter skattskyldig jämlikt bestämmelserna i 28 § 2 mom. andra stycket kommunalskattelagen anstånd med beskattningen av uppburen ersätt-

ning på grund av försäkring för förlust av fartyg, må avdrag för värdeminskning å fartyg, som anskaffats under beskattningsåret 1952 eller 1953, åtnjutas med belopp, motsvarande vad av nämnda ersättning använts för fartygsanskaffningen och upptagits såsom intäkt i rörelsen under beskattningsåret.

Om skattskyldig tillgodoförts avdrag i enlighet med bestämmelserna i första eller andra stycket, skall avdrag enligt 2 § beräknas på därefter återstående del av anskaffningskostnaden.

4 §.

Har ett särskilt högt pris eller eljest en särskilt hög kostnad för under beskattningsåret 1952 eller 1953 anskaffade inventarier betingats därav att dessa skolat utnyttjas för ett särskilt arbetstillfälle eller för en konjunktur, som väntas bliva allenast tillfällig, eller av annan liknande omständighet, må avdrag göras för sådant överpris eller sådan merkostnad.

Avdrag enligt bestämmelserna i 2 och 3 §§ skola i sådant fall beräknas på därefter återstående del av anskaffningskostnaden.

5 §.

Har skattskyldig beträffande under beskattningsåret 1952 eller 1953 anskaffade inventarier tidigare åtnjutit i punkt 1 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen omförmäلت avdrag å värdet av rättighet till leverans av inventarier enligt ej fullgjorda köpekontrakt, skall avdrag enligt bestämmelserna i 2 och 3 §§ här ovan beräknas å den verkliga anskaffningskostnaden minskad med det tidigare åtnjutna avdraget.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om investeringsfond tagits i anspråk för anskaffning av inventarier under beskattningsåret 1952 eller 1953 och enligt för sådant fall meddelade bestämmelser så skall anses, som om inventarierna i beskattningsavseende avskrivits med det i anspråk tagna beloppet.

6 §.

Ådagalägger skattskyldig, att värdet å inventarier, som anskaffats under beskattningsåret 1952 eller 1953, nedgått avsevärt mer än som motsvarar sammanlagda beloppet av avdrag som skattskyldig enligt ovanstående bestämmelser åtnjutit eller äger åtnjuta, må han vid inkomstberäkningen tillgodoräkna sig härav föranlett större avdrag.

Då inventarier, som anskaffats under beskattningsåret 1952 eller 1953, avyttras eller såsom för rörelsen obrukbara utranteras, skall vad i punkt 3 d av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen sägs äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Har bindande avtal om inventarieförvärv träffats före den 15 februari 1952 och skulle tillämpningen av ovan i denna förordning givna bestämmelser medföra avsevärda betalningssvårigheter för den skattskyldige, äger riksskattenämnden, på framställning av den skattskyldige, medgiva att avdrag för värdeminskning må göras med större belopp än enligt nyssnämnda bestämmelser.

Framställning som i första stycket sägs skall, för att upptagas till prövning, vara till riksskattenämnden inkommen senast den 31 januari under taxeringsåret eller, därest skattskyldigs ifrågavarande räkenskapsår avslutas vid en senare tidpunkt, senast den 28 februari under taxeringsåret.

Över beslut, som riksskattenämnden meddelat enligt bestämmelserna i första stycket, må klagan icke föras.

8 §.

Avdrag i enlighet med ovan angivna bestämmelser må åtnjutas allenast i den mån motsvarande avskrivning gjorts i räkenskaperna.

Finnes skattskyldig hava i räkenskaperna verkställt avskrivning med större belopp än det, varmed han är berättigad åtnjuta avdrag vid taxeringen, må beskattningsnämnd föreskriva att den skattskyldige tills vidare icke äger åtnjuta rätt till fri avskrivning.

Om begränsning av rätten till avdrag för avsättning till pensions- och andra personalstiftelser.

9 §.

Avdrag för avsättning till pensionsstiftelse, som gjorts under beskattningsåret 1952 eller 1953, medgives med högst det belopp, som — bedömt på grundval av förhållandena vid utgången av det ifrågavarande beskattningsåret — erfordras för att jämte framtida avgifter säkerställa de pensioner, jämte dyrtidstillägg eller andra därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederbörande företag tillämplig sedvänja högst skola utgå.

Vid beräkning av det belopp, vartill stiftelsens förmögenhet vid utgången av det ifrågakommande beskattningsåret sålunda högst må uppgå, skall hänsyn tagas endast till anställda, som vid ingången av samma beskattningsår uppnått tjugufem års ålder, och må de framtida avgifterna icke antagas lägre än de från tjugufem år till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som skolat erfordras för att säkerställa de i första stycket avsedda pensionsförmånerna för dessa anställda.

Avdrag för avsättning till annan personalstiftelse än pensionsstiftelse under beskattningsår, som i första stycket sägs, medgives allenast med belopp, som erfordras för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av beskattningsåret 1952.

Om begränsning av rätten till avdrag för avsättning till investeringsfonder.

10 §.

Vid 1953 och 1954 års inkomsttaxeringar må avdrag ej medgivas för avsättning till annan investeringsfond än sådan som avses i förordningen den 11 maj 1951 (nr 230) med provisoriska bestämmelser om särskilda investeringsfonder för ersättande av förlorade inventarier och lagertillgångar.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Har skattskyldig på grund av omläggning av räkenskapsår antingen icke taxerats till inkomstskatt år 1953 eller 1954 eller nämnda båda år taxerats till sådan skatt för kortare tid än sammanlagt tjugufyra månader, skall vad i denna förordning sägs äga motsvarande tillämpning jämväl i avseende å beskattningsår för vilket taxering verkställes i första instans år 1955.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 april
1952.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om *tillfällig begränsning i rätten till fri avskrivning, m. m.* samt anför därvid följande.

1. Inledning.

Den svenska skattelagstiftningen kan sägas vara i princip så utformad att till beskattning för en viss tidsperiod upptagas till perioden hänförliga intäkter efter avdrag för på samma period belöpande omkostnader. Varje beskattningsår bör alltså, bedömt från denna utgångspunkt, bära allenast sina egna kostnader.

Från denna allmänna princip ha vissa avsteg gjorts. Särskilt gäller detta i fråga om den skattemässiga beräkningen av inkomst av rörelse. Sålunda medge kommunalskattelagens bestämmelser rörelseidkaren stor frihet att reglera årsvinsten bl. a. genom nedskrivning av varulager, avskrivning å maskiner och andra inventarier, avsättning för framtida pensioneringskostnader och för andra utgifter för anställd personal ävensom genom avsättning till investeringsfonder. Ett överdrivet utnyttjande av de angivna möjligheterna till vinstreglerande dispositioner medför att den inkomst, som upptages till beskattning för viss tidsperiod, avsevärt kan understiga den faktiska inkomsten under samma period. Mot ett dylikt utnyttjande lämna skattereglerna med deras nuvarande utformning icke möjligheter till ett mera verksamt inskrådande. Detta torde utgöra en betydande olägenhet i tider, då av speciella skäl det är angeläget att en beskattning sker av den på en viss tidrymd belöpande verkliga inkomsten.

Med utgångspunkt från det nu sagda har i en inom finansdepartementets rättsavdelning upprättad, den 15 februari 1952 dagtecknad *promemoria med förslag till tillfälliga inskränkningar i den fria avskrivningsrätten vid inkomsttaxeringen, m. m.* ifrågasatts vissa inskränkningar i möjligheten att vidtaga vinstreglerande dispositioner av nyss angivet slag.

Vid promemorian fogat författningsförslag torde få såsom *Bihang* fogas vid detta protokoll.

Över promemorian ha, efter remiss, *yttranden* avgivits av fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen, kamrarrätten, riksskattenämnden, kommerskollegium, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands, Gotlands, Kalmar, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs, Södermanlands, Värmlands, Jämtlands och Blekinge län ävensom Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges redareförening, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Kooperativa förbundet, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Svenska vattenkraftföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

2. Allmän motivering för departementsförslaget.

Promemorian. Sedan i promemorian framhållits vad här inledningsvis anförts, erinras om att statsmakterna ansett det i rådande läge vara ofrånkomligt att vidtaga en rad åtgärder i inflationsbekämpande syfte. Vissa av dessa avsåge att åstadkomma en allmän kreditåtstramning och en dämpning av den av överkonjunkturen betingade investeringsbenägenheten inom företagarsektorn. Till dessa åtgärder hörde bland annat skärpning av affärsbankernas kassareservbestämmelser och överenskommelserna mellan statsmakterna och kreditinstituten om en återhållsam kreditgivning samt bestämmelserna om investeringsskatt, investeringsavgift och tillfälliga bestämmelser angående varulagervärdering. Av de åtgärder, som särskilt riktade sig mot den rådande överkonjunkturen inom vissa delar av näringslivet, finge även nämnas överenskommelserna med skogsindustrierna om särskilda exportavgifter och lagstiftningen om skyldighet att avsätta vissa skogsinkomster till investeringskonto för skog. Till åtgärder av sist antytt slag vore även att hänföra den särskilda beskattningen av konjunkturvinster.

Därefter framhålles, att det kunde ifrågasättas, huruvida ett bibehållande i full omfattning av de inledningsvis omnämnda möjligheterna till vinstreglerande dispositioner vore förenligt med det syfte, som statsmakterna velat vinna med vidtagna åtgärder för att uppnå kreditåtstramning och investeringsbegränsning. Begränsades den allmänna kreditgivningen för en viss tidsperiod, syntes nämligen även böra tillses att de på samma tidsperiod belöpande verkliga inkomsterna gjordes till föremål för beskattning. Det borde även uppmärksammas, att åtstramningen på den allmänna kredit-

marknaden, särskilt vad anginge de självfinansierande företagen, eljest i viss mån förlorade sin effekt.

Under hänvisning till det nu återgivna syntes följaktligen, anföres vidare i promemorian, böra övervägas lämpligheten av inskränkningar i möjligheterna att vidtaga vinstreglerande dispositioner. Det borde då till en början erinras om att så redan skett beträffande rätten att få verkställda nedskrivningar av varulagret godtagna vid inkomsttaxeringen. Bestämmelserna här om återfunnes i förordningen den 14 december 1951, nr 795, vilken förordning hade avseende å 1953 och 1954 års taxeringar. De begränsningar, som därför ytterligare kunde ifrågakomma, skulle avse rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier samt möjligheterna till avsättningar till personalstiftelser och investeringsfonder. Det borde uppmärksammas, att införandet av sådana bestämmelser tillika innebure en önskvärd komplettering till bestämmelserna i förordningen den 14 december 1951, nr 794, om investeringsavgift.

I promemorian anföres därefter följande.

Till förmån för ett genomförande av begränsningar av antydd innebörd kunna — förutom vissa mera speciella skäl, vilka senare skola beröras — även andra omständigheter åberopas.

Såsom förut framhållits överväges för närvarande att för riksdagen framlägga förslag till beskattning av konjunkturvinster, åtnjutna under år 1951 (motsvarande räkenskapsår). Skulle en sådan lagstiftning genomföras, innebure detta en skärpt beskattning av onormalt stora inkomster. Det torde kunna förutses, att om den onormala vinstkonjunkturen blir bestående under en längre tid, frågan om beskattning jämväl av konjunkturvinster, åtnjutna år 1952 och följande år, kommer att tagas under övervägande. Genomfördes en begränsning av möjligheterna till vinstreglerande dispositioner att gälla under en tid, då en konjunkturvinstbeskattning kunde ifrågasättas, skulle kunna göras gällande att en sådan beskattning av rörelseidkarna framstode som mindre angelägen. Betages nämligen dessa möjligheten att genom vinstreglerande åtgärder undandraga konjunkturvinsterna från beskattning, skulle detta leda till ett ökat skatteuttag, framförallt hos företag med stora vinster.

Vid en jämförelse mellan de antydda båda möjligheterna att uppnå en effektivare beskattning av företagens inkomster under rådande konjunkturläge bör följande uppmärksammas. En konjunkturvinstbeskattning innebär, att vinsten hos därav berörda företag göres till föremål för en tillfällig skärpt beskattning. När ett företag redan på ett tidigt stadium av beskattningsåret räknar med att bli föremål för en sådan skärpt beskattning, kan detta förutses i särskilt hög grad stimulera företaget att vidtaga dispositioner i syfte att nedbringa skattebelastningen. Intresset av att iakttaga återhållsamhet i fråga om utgifter, som äro vid taxeringen avdragsgilla, blir obetydligt med tanke på att den ökade vinst, som med en sådan återhållsamhet skulle uppkomma, till huvudsaklig del får erläggas i skatt. Motsvarande olägenheter uppkomma icke om anordningen med en begränsning i rätten till vinstreglerande dispositioner i stället väljes. Företaget har nämligen i dylikt fall samma intresse som under normala förhållanden att undvika mindre nödvändiga utgifter; intresset att nedbringa utgifterna kan t. o. m. antagas bli särskilt stort, nämligen med tanke på att de verkliga vinstmedlen i större omfattning än normalt bli beskattade och att tillgången på likvida medel i motsvarande mån minskas.

I promemorian tillägges därefter, att det vore att märka att en anordning sådan som den sistnämnda även ur taxeringsteknisk synpunkt vore att föredraga framför en konjunkturvinstbeskattning, något som vore till fördel för såväl de skattskyldiga som taxeringsmyndigheterna. Den normala taxeringskontrollen, som vore sistnämnda myndigheters mest angelägna uppgift, komme då ej heller att eftersättas i den omfattning, som eljest kunde befaras bliva fallet.

Remissyttrandena. Flertalet av de statliga myndigheter, som avgivit yttrande över promemorian, har *tillstyrkt* det däri upptagna förslaget eller i allt fall icke riktat direkta invändningar mot ett genomförande av detsamma. Vid detta ståndpunktstagande ha i några fall fogats vissa reservationer och invändningar. Direkt *avstyrkande* uttalanden ha gjorts av fullmäktige i riksgäldskontoret, kammarrätten samt länsstyrelserna i Blekinge, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län.

Förslaget *tillstyrkes* vidare av Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation och Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund, men *avstyrkes* av samtliga hörda näringsorganisationer. Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk rikta vissa invändningar mot förslaget men motsätta sig dock icke ett genomförande av detsamma.

Från remissyttrandena torde här följande få återgivas.

Fullmäktige i riksbanken tillstyrka på i promemorian anförda skäl däri upptaget förslag.

En av fullmäktige, *herr Kristensson*, med vilken suppleanten *herr Kollberg* förenat sig, avstyrker emellertid förslaget under framhållande att ett genomförande av detsamma medförde ökad skattebörd för aktiebolag och ekonomiska föreningar och att det syntes ovisst om de ifrågasatta åtgärderna skulle medverka till den åsyftade kreditåtstramningen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret avstyrka förslaget under framhållande, bland annat, att den fria avskrivningsrätten gjort det möjligt för bolagen att utan menliga återverkningar på produktionen bära den hårda skattebelastningen och att en inskränkning, om än temporär, av denna rätt självfallet skulle öka skattebördan på näringslivet och kunna, med beaktande jämväl av övriga företagen berörande åtgärder för stabilisering av penningvärdet, medföra stora olägenheter för företag, som ej under de gångna åren av högkonjunktur kunnat tillräckligt konsolidera sin ställning.

En av fullmäktige, *herr Örne*, anför — efter att ha närmare berört utvecklingen under senare år — följande.

Det mest bekymmersamma i detta skeende är, att de olika åtgärderna, som nu inriktas speciellt på företagen, icke äro av beskaffenhet att kunna hejda penningvärdeförsämringen. De drastiska inskränkningar av kreditgivningen, som planerats, äro säkerligen steg i rätt riktning. Men felet med dem är, att de drabba synnerligen ojämnt såsom alla mekaniska ingrepp av detta slag. Med stort beklagande måste konstateras, att mycket lindriga ingripanden på ett tidigt stadium, då de första tecknen till inflation började framträda skulle ha gjort större gagn än alla dem, som nu föreslås och planeras.

Naturligtvis förbiser jag, då jag yttrar detta, icke alls det inflytande, som den internationella prisnivåns höjning har utövat på den svenska marknaden. Det bör dock här påpekas, att icke all prisstegring kan kallas inflation. Här har den följda politiken i fråga om växelkurserna med säkerhet haft en stor inverkan, men den skall icke diskuteras i detta sammanhang. Blott så mycket bör kunna sägas, att både höjningen och sänkningen av den svenska kronans värde gent emot hårdvalutorna haft vissa skadliga verkningar.

Investeringsavgiften liksom de nu ifrågasatta restriktionerna i fråga om avskrivningsrätten skulle möjligen ha fått den avsedda verkan, om de hade konstruerats så, att de gradvis gjordes lindrigare enligt en vid deras antagande fastställd plan för att efter viss tids förlopp helt upphöra. Alla investerare skulle i sådant fall ha gjort sitt bästa för att skjuta tilltänkta investeringar längre fram i tiden. Den allmänna misstron till statens förmåga att avskaffa ifrågavarande pålagor, sedan de väl hunnit bli inkorporerade på budgetens inkomstsida, gör dem värdelösa som inflationsbekämpande medel.

Till sist vill jag här upprepa mitt så många gånger förut gjorda påpekande, att enda sättet att ge effektivitet åt kreditrestriktionerna som anti-inflationsmedicin är en fri räntebildning. Medgives icke en sådan, kommer det ojämna sätt, på vilket restriktionerna drabba låntagarna, och de skador, som kunna drabba företag, framför allt kanske jordbruken, genom dem, lätt att framkalla en opinion för deras avskaffande. En höjning av räntan tvingar den, som vill taga ett lån, att på egen hand noga överväga, om han icke kan uppskjuta den investering, det är fråga om, till en senare tidpunkt, men ger den som ovillkorligen måste handla omedelbart, en möjlighet att trots högre årlig kostnad anskaffa vad han behöver. En höjning av räntan gör också sparinsättningar och livförsäkringar värdefullare i ägarens ögon, vilket motverkar hans lust att förbruka dem och ökar hans benägenhet för nysparande.

Då jag alltså är övertygad om att den höjning av företagsbeskattningen, som nu är i fråga, icke kommer att bidra till penningvärdets stabilisering, men väl kan medföra samhällsskadliga risker för företagen har jag anslutit mig till fullmäktiges ståndpunkt.

En *minoritet inom riksgäldsfullmäktige*, herrar *Strand*, *Nilsson* och *Lindholm*, tillstyrker promemorians förslag under framhållande att ett bibehållande av föreliggande möjligheter till vinstreglerande dispositioner skulle motverka statsmakternas åtgärder för att nå en kreditåtstramning och investeringsbegränsning. Minoriteten framhåller vidare att det framlagda förslaget självfallet även hade en finanspolitisk sida. Enligt verkställda beräkningar skulle staten sålunda komma att vid ett genomförande av förslaget för ifrågavarande två år tillföras sammanlagt nära 600 miljoner kronor i ökade skatteintäkter. För riksgäldskontorets vidkommande skulle detta innebära en önskvärd avlastning av upplåningsbehovet.

Riksskattenämnden, som erinrat om att de i promemorian ifrågasatta föreskrifterna om tillfällig begränsning av möjligheterna till vissa s. k. vinstreglerande dispositioner vid beräkning av inkomst av rörelse motiverades med att åtgärderna vore påkallade såsom ett komplement till redan beslutade åtgärder för motverkande av inflatoriska tendenser, framhåller, att — därest de av statsmakterna följda riktlinjerna för inflationens bekämpande alltså ansågs böra vara vägledande — de nu föreslagna åtgärder-

na finge betraktas såsom ett lämpligt komplement till redan vidtagna åtgärder. Under angiven förutsättning hade nämnden sålunda i princip intet att erinra mot de framlagda förslagen.

En minoritet inom riksskattenämnden, herrar Larsson och Sivert, har förklarat sig icke kunna tillstyrka promemorians förslag.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anför följande.

Enligt de riktlinjer rörande den ekonomiska målsättningen, som uppdragits av 1950 års långtidsutredning, bör en skärpt företagsbeskattning tillgripas som ett komplement till en rad åtgärder i inflationsbekämpande syfte. I den nu lämnade promemorian lämnas inledningsvis en översikt över dessa åtgärder. Det framgår därav fullt tydligt hurusom långtidsprogrammet håller på att realiseras i snabbt tempo. Det framgår också, att skattelagstiftningsprojekten ofta framtvingas som en omedelbar följd av sådana ingrepp i pris- och inkomstbildningen, som från början haft ringa eller intet samband med beskattningen. Ett exempel härpå utgör det nu framlagda förslaget om tillfälliga inskränkningar i fråga om så kallade vinstreglerande dispositioner vid den vanliga inkomstbeskattningen. Som motiv har nämligen främst åberopats behovet att för de självfinansierande företagen skapa en beskattningsmotvikt till skärpningen av kreditgivning, vilken skärpning ju enbart kan verka hämmande på sådana investeringar, som finansieras genom lån.

Mot den bakgrund, som man sålunda har att bedöma det framlagda förslaget, kan länsstyrelsen icke finna annat än att detsamma bör kunna godtagas. I nuvarande ekonomiska läge är det mycket viktigt att tillse, att investeringarna begränsas även inom den mera kapitalstarka sektorn av näringslivet. Det skall villigt medgivas, att spørsmålet om mera permanenta inskränkningar i den fria avskrivningsrätten är mycket komplicerat. Länsstyrelsen vill därför icke i detta sammanhang uttala någon bestämd åsikt om företagsbeskattningens allmänna principer. Ett tillfälligt, moderat ingripande i rådande konjunkturläge behöver dock knappast föranleda starkare betänkligheter.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, som erinrat om att länsstyrelsen i tidigare sammanhang framhållit att en utveckling i inflationistisk riktning borde i möjligaste mån stävjas, anför följande.

Den omständigheten att juridiska personer genom rätten till fri avskrivning å inventarier samt genom avsättningar till personalstiftelser och investeringsfonder kunnat förskjuta en eljest omedelbar skattskyldighet i tiden har otvivelaktigt haft till följd en viss överinvestering i inventarier ävensom ett alltför stort utnyttjande av avsättningsmöjligheterna till stiftelser och fonder. Enligt länsstyrelsens mening har ett överdrivet utnyttjande av bestämmelserna främst kunnat förmärkas i familjebolag och enmansbolag, medan förhållandena varit bättre beträffande bolag, där aktieägarna varit flera och där vinsten i huvudsak tillförts dessa genom utdelning. Mot bakgrunden av det ovan anförda får länsstyrelsen i princip tillstyrka, att de i promemorian föreslagna bestämmelserna bringas till utförande.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför följande.

Då rätten till fri avskrivning å inventarier på sin tid infördes, hade man icke anledning att taga i övervägande, vilka följder bestämmelserna kunde få i tider av sådan konjunktur som den nu rådande. Länsstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget angående investeringsavgift framhållit, att före-

tagare, som haft fördel av den rådande vinstkonjunkturen, varit synnerligen benägna, att genom investeringar i maskiner och inventarier eller andra »avskrivningsobjekt» draga fördel av de särskilda möjligheter till avdrag för investeringar, som nu gällande skattelagar erbjuda. Genom sådana investeringar vinnes *dels* att den uppkomna vinsten sparas från beskattning — om vinsten redovisades till beskattning toge det allmänna ungefär hälften därav — *dels* ett skydd mot penningvärdeförsämringen. Länsstyrelsen framhöll vidare i nyssnämnda yttrande, att det synes erforderligt för vinnande av den önskvärda begränsningen av investeringsverksamheten, att den föreslagna investeringsavgiften kompletterades med bestämmelser angående upphävande av rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier. Länsstyrelsen, som sålunda redan uttalat sig för en inskränkning av den fria avskrivningsrätten å inventarier, har icke anledning ändra sin uppfattning i denna fråga och tillstyrker sålunda det nu framlagda förslaget.

Länsstyrelsen i Örebro län uttalar som sin mening, att betydelsen av den föreslagna temporära inskränkningen av den fria avskrivningsrätten icke borde överskattas. Det vore visserligen sannolikt, att under de år den ifrågasatta inskränkningen i avdragsrätten skulle vara gällande beskattningsunderlaget kunde komma att ökas, men en sådan ökning komme att motsvaras av en minskning i beskattningsunderlaget därpå följande år. Tidsläget i dag vore även så labilt och rymde så många ovissa faktorer av politisk och ekonomisk natur att det kunde ifrågasättas, om det vore så välbetänkt att lägga ytterligare börda på vissa grupper skattskyldiga och rubba på sedan länge existerande bestämmelser, efter vilka berörda skattskyldiga inriktat sig. Några olägenheter för näringslivet på längre sikt syntes emellertid förslaget icke medföra och då en begränsning i avskrivningsrätten möjligen kunde bidra till att hämma den inflationistiska utvecklingen, syntes en lösning av denna fråga i föreslagen riktning ur olika synpunkter kunna accepteras.

Kommerskollegium — som erinrat om att kollegium tidigare i sina yttranden beträffande exempelvis förslaget om införande av investeringsavgift och konjunkturvinstbeskattning framhållit, att mera generellt verkande penningpolitiska medel i första hand syntes böra vidtagas för att skapa en spärr mot den inflationistiska utvecklingen — säger sig vilja betona denna synpunkt även i förevarande sammanhang. Kollegium tillägger att å andra sidan måste också framhållas, att en begränsning av avskrivningsrätten förmodligen skulle kunna få vissa inflationsdämpande verkningar, och det finge därför anses följdriktigt att denna fråga övervägdes i samband med genomförandet av övriga åtgärder i detta syfte.

Kommerskollegium anför därefter följande.

Enligt kollegii mening kan emellertid frågan om de föreslagna åtgärdernas inflationsdämpande effekt icke entydigt besvaras. Det förefaller å ena sidan sannolikt att vissa redan starkt konsoliderade företag genom den fria avskrivningen kunna föranledas till en investeringsverksamhet utan att behovsprövningen beredes tillräckligt utrymme. Å andra sidan kan emellertid den likviditetsökning, som en begränsning av investeringsverksamheten medför, leda till en tendens till stegring av trycket inom andra områden, exempelvis på löne marknaden, och därigenom innefatta ett hot mot en

stabil utveckling. Vidare förefaller det sannolikt att med den redan nu starka bolagsbeskattningen en skatteskärpning icke skulle undgå att utlösa kostnads- och prishöjande verkningar inom produktionen. Det är svårt att bedöma de motstridiga verkningar en åtgärd som den föreslagna kan medföra på det penningpolitiska området, och kollegium är därför för sin del benäget att även ur denna synpunkt förorda en närmare utredning innan frågan slutgiltigt avgöres.

Den tillspetsning av vinstkonjunkturen som ägt rum har otvivelaktigt på åtskilliga håll inom näringslivet medfört utrymme för en ökad beskattning, och kollegium har mot bakgrunden därav icke velat motsätta sig införandet av en konjunkturskatt. Ur vissa taxeringstekniska synpunkter kan, som framhålles i promemorian, en begränsning av rätten till vinstreglerande åtgärder vara att föredraga framför en konjunkturvinstbeskattning. Det bör emellertid å andra sidan också framhållas, att en dylik begränsning av avdragsrätten på ett helt annat sätt än konjunkturskatten är ägnad att verka hämmande på strävande till ökad produktion. Vid sidan av de penningpolitiska medlen utgör en stegring av produktionen ett av de viktigaste medlen att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan, och därför är i nuvarande läge en rationalisering och fortgående mekanisering av industrien en synnerligen angelägen uppgift.

Landsorganisationen — som uttalat sin anslutning till målsättningen i de föreslagna åtgärderna — framhåller att den svenska industrien i hägnet av goda konjunkturer och liberala taxeringsbestämmelser kunnat göra omfattande investeringar för rationalisering och utvidgning av produktionsapparaten och därigenom stärkt sin ekonomiska motståndskraft. Detta hade på längre sikt inneburit att näringslivet erhållit större produktionsförmåga och ökad skattekraft.

Därefter anföres.

Verkningarna på konjunkturutjämnningen kan däremot icke visas vara lika gynnsamma. I företag med kraftigt nedskrivna tillgångar förutsätter ett fortsatt utnyttjande av de fria ned- och avskrivningsbestämmelserna att man gör nya investeringar i varulager och maskiner. Detta blir särskilt aktuellt efter en långvarig högkonjunktur. Riskerna är då stora för att företagens likvida medel i så stor utsträckning bindes i varulager och anläggningar att det vid ett konjunkturuomslag blir svårt att upprätthålla sysselsättningen och vidtaga nödvändiga rationaliseringsåtgärder. En konsolidering som tagit sig uttryck i effektiviseringsåtgärder innebär visserligen i och för sig att företaget också får större möjligheter att hålla produktionen i gång vid ett omslag i konjunkturen. Om konsolideringen tar sig uttryck i omfattande investeringar kan detta dock som nämnts ske till priset av en stark begränsning av de likvida medlen. Det är alldeles uppenbart att nuvarande taxeringsbestämmelser får en starkt expansionsbefrämjande effekt, som under nuvarande ekonomiska läge får inflationistiska verkningar. Någon garanti för att de fria värderingsreglerna i beskattningen får önskvärda konjunkturutjämnande verkningar finns sålunda icke. Ett överdrivet utnyttjande av rätten till fria avskrivningar leder också till att investeringsverksamheten tenderar att snedvridas. Investeringar, finansierade med egna medel och räntefria skattekrediter, äro mycket billiga, vilket premierar investeringarna i aktiebolag och ekonomiska föreningar, delvis på bekostnad av investeringar på andra håll. Som landsorganisationen i tidigare sammanhang yttrat, är det visserligen i och för sig acceptabelt och

riktigt att taxeringsreglerna uppmuntrar konsolidering och realkapitalbildning hos företagen. Hänsyn måste dock tas till de i dagens läge ogynnsamma verkningarna av dessa bestämmelser.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) säger sig dela den i promemorian uttalade meningen, att det kunde ifrågasättas huruvida ett bibehållande i full omfattning av de möjligheter till vinstreglerande dispositioner, som kommunalskattelagens avskrivningsregler medgåve, kunde vara lämpligt i en situation, där man på andra vägar sökte åstadkomma en balansering av samhällsekonomin genom en begränsning av företagets investeringsbenägenhet. I anslutning härtill understryker TCO att en översyn av hela skattesystemet syntes vara en uppgift av mycket hög angelägenhetsgrad. Såsom skattesystemet f. n. vore utformat, gåve det icke möjlighet till den överblick, som från såväl enskilda personers som företagets sida vore nödvändig för att skattebestämmelserna icke skulle komma att få effektivitetsbegränsande följder. Den nuvarande företagsbeskattningen syntes vidare icke tillåta den smidighet och anpassning till rådande konjunktursituation, som vid olika tillfällen kunde anses vara påkallad ur samhällsekonomisk synpunkt. Det vore nödvändigt att en översyn av skattesystemet snarast vidtoges, vari särskild hänsyn borde tagas till nödvändigheten av att tillskapa sådana finanspolitiska medel, som kunde vara verksamma hjälpmedel i strävandena att upprätthålla samhällsekonomisk balans.

Kammarrätten uttalar, att anledning knappast syntes förefinnas till annat antagande än att investeringsavgiften, såsom med densamma avsetts, komme att medföra utgallring eller uppskjutande av mindre räntabla investeringar, i synnerhet som inträffade prishöjningar finge antagas verka i samma riktning. Därefter tilläggas, att någon ytterligare begränsning i anskaffning av inventarier knappast syntes med hänsyn härtill vara att förvänta genom de i promemorian föreslagna åtgärderna. Effekten därav syntes i stället bli den avsedda, nämligen en ökning av inkomstskatten för berörda skattskyldiga. Då syftet härmed vore att åstadkomma en inflationshämmande faktor, ville kammarrätten emellertid ej underlåta att framhålla, att det sålunda åsyftade resultatet kunde äventyras av motsatta verkningar som en följd av åtgärder från rörelseidkarna för att kompensera den ökade beskattningen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, som säger sig icke kunna på grundval av det material som tillhandahölles i promemorian bedöma huruvida det remitterade förslaget genomförande skulle få någon egentlig betydelse för bekämpandet av inflationsutvecklingen eller ej, uttalar att en revision av bestämmelserna om den fria avskrivningsrätten och om avsättningar till vissa stiftelser och till investeringsfonder förefölle icke opåkallad. En sådan revision borde dock icke ske utan en grundlig utredning av alla med frågan sammanhängande förhållanden.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, som avstyrkt promemorians förslag, framhåller bland annat att reserveringar i form av avskrivningar under goda år

i själva verket hade en konjunkturutjämnande effekt, vars betydelse måhända icke nu framträdde så tydligt men som förvisso skulle bli märkbar under en lågkonjunktur. Icke minst ur samhällsekonomisk synpunkt vore det av intresse att företagen genom reservbildningar stärkte sin motståndskraft för att under försämrade konjunkturförhållanden kunna möta påfrestningarna, hålla produktionen igång och bereda de anställda en jämnare sysselsättning.

Även *länsstyrelsen i Värmlands län* ifrågasätter lämpligheten av att genomföra förslaget under rådande ovissa konjunkturer.

I det av *länsstyrelsen i Blekinge län* avgivna yttrandet — däri promemorian förslag avstyrkes — anföres, att avskrivningar å inventarier utöver vad som motsvarades av den ekonomiska värdeminskningen och utökandet av avsättningar till pensionstiftelser m. m. finge anses utgöra en form av sparande. En minskning av möjligheterna till dylika vinstreglerande åtgärder medförde minskning av sparmedlen om icke därigenom inflytande skatter undanhölls konsumtionen. En minskning av föreliggande möjligheter till vinstreglerande åtgärder av angivet slag kunde möjligen anses försvarbar i ett för statsverket beträngt läge.

I det av *länsstyrelsen i Västernorrlands län* avgivna yttrandet anföres följande.

Förslaget har tillkommit som en länk i raden av åtgärder — bl. a. på skattelagstiftningens område — som syfta till att bekämpa den rådande inflationen. Syftet synes sålunda icke i första rummet vara att tillföra statskassan skatteintäkter. Då likväl en betydande ökning av skatteintäkterna såväl för stat som kommun torde bliva följderna av en lagstiftning enligt förslaget, synes den största uppmärksamhet böra ägnas åt formerna för sterilisering av dessa ökade skatteintäkter. Såsom förslaget är utformat saknas emellertid möjlighet att budgetmässigt fastställa storleken av skatteökningen. Länsstyrelsen ser med oro på åtgärder, som med angivet ändamål att verka inflationsbekämpande även innebära ett förskottsuttagande av framtida skatteintäkter. På grund härav ställer sig länsstyrelsen i princip avvisande mot dylika åtgärder.

Delegerade för *Sveriges industriförbund*, *Svenska bankföreningen*, *Stockholms handelskammare* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* ha avgivit yttrande över promemorian, vilket åberopas såsom eget yttrande av nämnda näringsorganisationer ävensom av *Svenska vattenkraftföreningen*.

I delegerades yttrande framhålles, att likviditeten inom hela industrien från april 1950 till april 1951 genomsnittligt försämrats, men att mycket stora skillnader förelåge mellan olika branscher, delbranscher och företag av skiftande storleksordning. Den gynnsammaste utvecklingen inom de olika industrigrenarna under nyss angiven tid visade skogsindustrien. I övrigt vore det endast inom grafisk industri samt jord- och stenindustri, som en förbättring hade registrerats. Efter april 1951 hade som bekant näringslivet fått vidkännas mycket betydande kostnadsstegringar, medan å andra sidan priserna på många områden visat en fallande tendens. Det kunde därför anses på förhand givet, att den utredning rörande likviditetsutveck-

lingen efter april 1951, som planerades inom industriens utredningsinstitut, komme att ådagalägga, att en betydande ytterligare likviditetsförsämring inträtt för praktiskt taget hela industrien.

Delegerade framhålla vidare, att de nuvarande vinstutsikterna inom industrien icke gåve stöd för antagandet att denna utveckling mot sämre likviditet skulle komma att inom den närmaste framtiden brytas. Inom betydelsefulla exportområden, såsom i fråga om vissa verkstadsprodukter, hade konkurrensen från utlandet — icke minst från Västtyskland — under den senaste tiden gjort sig allt mer kännbar och pressat vinstmarginalerna. Såvitt anginge den för hemmamarknaden arbetande industrien, kunde man för stora delar av denna ingalunda tala om någon gynnsam vinstkonjunktur. Inom textil- och beklädnadsindustrien hölle räntabiliteten tvärtom på att i många fall bli ganska svag. Vinsterna för skogsindustrien hade försämrats, och så vore även fallet inom en mängd andra verksamhetsområden.

Delegerade tillägga, att i ett dylikt läge — samtidigt som ändringar i upp-
bördsförordningen framtvingade kumulerad skatteinbetalning samt ofrån-
komliga investeringar genom investeringsavgiften fördröjades med 12 pro-
cent — tvinga företagen att till beskattning redovisa större vinster än som
enligt affärsrättsliga beräkningsgrunder i verkligheten uppkommit samt
vägra praktiskt taget varje möjlighet till skattefri konsolidering måste be-
faras medföra allvarliga likviditetssvårigheter för många företag.

Sveriges grossistförbund vänder sig mot påståendet att näringslivets fort-
gående investeringslust skulle vara en verksamt bidragande orsak till in-
flationen och framhåller som förbundets mening, att sambandet mellan de
båda företeelserna väl närmast vore det, att fortgående starka inflationis-
tiska tendenser i ett samhälle kunde stimulera företagen till högre investe-
ringar än under ett stabilt penningvärde. Inflationsproblemet kunde således
icke lösas genom en nedskrivning av investeringsmöjligheterna utan endast
genom en allmän fast penningpolitik.

Därefter anföres.

Det förefaller oss utomordentligt egendomligt att man i nuvarande läge
velat framlägga ett förslag, avsett att bidra till, såsom det uttryckes i pro-
memorian, en dämpning av den av överkonjunkturen betingade investerings-
benägenheten inom företagarsektorn. Åtskilliga tecken tyda ju för närva-
rande på, att den högkonjunktur, som nu rått under en lång följd av år,
nått sin kulmen och är på tillbakagång. Den uppgång i exportpriserna på
våra trävaruprodukter, som ägde rum i fjol, kulminerade hösten 1951 och
man har för innevarande år att emotse betydligt reducerade försäljnings-
priser ävensom på många håll en minskad efterfrågan. Parallellt härmed
synes världsmarknadskonjunkturen för en av våra andra större exportnä-
ringar, nämligen verkstadsindustrien, vara på nedåtgående. Konkurrensen
har här hårdnat betydligt icke minst på grund av Tysklands återuppträ-
dande på världsmarknaden. Inom flera av våra stora konsumtionsvaru-
branscher, särskilt textil- och skobranscherna, råder för närvarande ganska
betydande avsättningsvårigheter med därav följande driftsinskränkningar.
Att under sådana förhållanden med den motivering, som angivits i prome-

morian, föreslå en kraftig inskränkning i avskrivningsrätten under de två närmaste åren synes oss tyda på en bristande kännedom om det nuvarande konjunkturläget.

Skånes handelskammare framhåller, att handelskammaren tidigare i andra sammanhang ställt sig kritisk till den nuvarande konjunkturpolitiken i den mån denna litat till beskattningsåtgärder i stället för penningpolitiska åtgärder. Framför allt hade handelskammaren opponerat sig mot att de produktiva investeringarna gjorts till skatteobjekt. Till tanken att använda skattelagstiftningens avskrivningsregler som konjunkturpolitiskt instrument ställde sig handelskammaren ävenledes avvisande; dessa regler borde utformas uteslutande på grundval av en skälig avvägning av de fiskaliska och företagsekonomiska intressena på längre sikt.

Handelskammaren anför därefter följande.

Då handelskammaren reser motstånd mot en fortsatt utbyggnad av de inflationsbekämpande åtgärderna på skatteområdet, gör handelskammaren detta icke enbart av principiella skäl. Handelskammaren kan i detta sammanhang ytterligare peka på de påtagliga förändringar i konjunkturläget, som de senaste månaderna kommit till stånd. Även om betydande risker för en fortsatt inflation otvivelaktigt alltjämt äro för handen — de sedan årsskiftet träffade löneuppgörelserna ha givit desamma ökad näring — förefaller det som om tecknen på ett konjunkturuomslag å sistone blivit alltmera framträdande. Råvarupriserna på världsmarknaden har sålunda det senaste året visat en fortgående nedgång. Moodys internationella råvaruindex, som för jämnt ett år sedan uppnådde toppsiffran 535, har härefter sjunkit till 433 d. v. s. med 20 %. Av denna nedgång hänför sig 6 % till sistförflutna februari månad. De skärpta kreditrestriktionerna ha i sin mån bidragit till att bromsa efterfrågan. Tilltagande avsättningssvårigheter ha gjort sig gällande icke blott inom livsmedels-, sko- och beklädnadsindustrierna, utan även inom vissa grenar av den mekaniska verkstadsindustrien. Även för de grenar av exportindustrien, som hittills haft förmånen av god efterfrågan och höga exportpriser, såsom massa- och trävaruindustrierna, torde topppunkten ha passerats och tecken på en viss avmattning visat sig. Slutligen är att uppmärksamma att den stegrade inhemska kostnadsnivån i stigande grad lämnar sin medverkan till att hålla tillbaka intresset för nya investeringar. Samtliga nu angivna faktorer synas handelskammaren utgöra en maning till statsmakterna att ställa sig avvaktande och att för år 1952 tills vidare avhålla sig från nya ingripanden med syfte att lägga en hämsko på näringslivets investeringar.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare framhåller, att sett från synpunkten att avskrivningsreglerna möjligen stimulerat företagens investeringar skulle en begränsning av den fria avskrivningsrätten vara berättigad, i synnerhet om man av statsfinansiella skäl ansåges nödsakad omedelbart uttaga den skatt, som belöpte på beskattningsårets verkliga inkomst. Men man finge icke glömma att det för företagen, där det ekonomiska handlandet i sina verkningar ompände tidsperioder av vida mer än ett år, vore ekonomiskt orimligt att utgå ifrån ett enda år. Endast genom att betrakta resultaten för en följd av år kunde man få begrepp om rörelsens verkliga resultat.

I det av *Kooperativa förbundet* avgivna yttrandet — däri promemorians förslag avstyrkes — erinras om att förbundet i tidigare sammanhang förklarat sig kunna understödja förslaget om investeringsskatt och att förbundet icke heller hade velat motsätta sig förslaget om investeringsavgift och de tillfälliga bestämmelserna om värdering av varulager, vilket sistnämnda skedde under trycket av att dessa skatteregler skulle ersätta bestämmelserna om investeringsskatt. Förbundet framhåller, att bestämmelserna i det nu remitterade förslaget i realiteten innebure att de till investeringsskatten hörande reglerna skulle bli gällande parallellt med bestämmelserna om en investeringsavgift för inkomståren 1952 och 1953.

I det av *Sveriges lantbruksförbund* avgivna yttrandet framhålles bland annat, att redan med nu gällande bestämmelser vore kapitalbildningen via beskattade vinstmedel synnerligen försvårad och på grund därav i alltför liten utsträckning använd. De föreslagna reglerna komme sannolikt att medföra att de ekonomiska föreningarna, som för närvarande i allmänhet arbetade med för litet kapital, såge sig nödsakade att anskaffa erforderligt kapital genom att, i den mån icke lånevägen kunde anlitas, av de enskilda jordbrukarna utkräva högre andelskapital. Att i sålunda ökad utsträckning bygga föreningarnas finansiering på av medlemmarna tillskjutet belopp vore emellertid oförmånligt för både föreningarna och särskilt ur skattesynpunkt för deras medlemmar. De föreslagna bestämmelserna innebure därför en mycket besvärande begränsning av möjligheterna till en sund kapitalbildning och konsolidering inom jordbrukets ekonomiska föreningar.

Vidare framhålles att jordbruksorganisationens industriella verksamhet i regel vore av färskt datum och flertalet företag att hänföra till gruppen nystartade företag. De investeringar, som gjordes i jordbrukets föreningsrörelse, borde rubriceras som önskvärda investeringar, då de i regel medförde ökad och förbilligad livsmedelsproduktion till förmån för både konsumenter och producenter. De föreslagna bestämmelserna komme därför, särskilt om de bleve bestående en längre tid, vilket med hänsyn till tidigare erfarenheter av liknande provisoriska bestämmelser kunde befaras, att försvåra och hindra en fortsatt utbyggnad av livsmedelsindustrien jämte anläggningar för lämplig fördelning och distribution av jordbrukets och skogsbrukets produkter och förnödenheter.

Förbundet tillägger, att det vore väl medvetet om att särskilt i nuvarande läge även samhällsekonomiska överväganden vore på sin plats och att det slutliga ställningstagandet till förslaget måste framkomma som resultatet av en avvägning mellan det samhällsekonomiska intresset att bekämpa inflationen och det företagsekonomiska intresset att åstadkomma gynnsamma arbetsförhållanden för näringslivet. Ur allmänekonomiska synpunkter syntes för närvarande den utan jämförelse mest angelägna uppgiften för den ekonomiska politiken vara att råda bot för den pågående inflationen. Förbundet vill icke bestrida, att den nu föreslagna begränsningen av avskrivningsrätten vore ägnad att verka i denna riktning men ville understryka att den endast utgjorde en del av de komplex av åtgärder, som härför erfordra-

des. En sänkning av den direkta företagsbeskattningen kombinerad med en rimlig begränsning av avskrivningsrätten skulle enligt förbundets mening vara en ur allmän synpunkt mera verksam och för näringslivet mindre besvärande åtgärd. Härigenom skulle nämligen företagen beredas möjlighet att i väsentligt ökad omfattning konsolidera sig med hjälp av beskattade vinstmedel, varigenom statens inkomster av företagsbeskattningen sannolikt snarare komme att öka än minska jämfört med förhållandena för närvarande. Samtidigt skulle företagens behov av en konsolidering genom avskrivningar minskas och de missförhållanden, som kunde karakteriseras såsom jakt på avskrivningsobjekt och som vore klart inflationsdrivande, kunna förebyggas.

Riksförbundet landsbygdens folk åberopar som eget yttrande vad lantbruksförbundet i förevarande sammanhang anfört.

I anledning av vad i promemorian anförts därom, att om det däri upptagna förslaget genomfördes, det skulle kunna göras gällande att en konjunkturvinstbeskattning av under år 1952 och följande år åtnjuten inkomst komme att framstå som mindre angelägen, ha i vissa remissyttranden uttalanden gjorts. Följande må återgivas.

Riksskattenämnden framhåller, att det merarbete för taxeringsmyndigheter, som kunde föranledas av de ifrågasatta nya bestämmelserna, uppvägs av en väsentligt större lättnad genom konjunkturskattetaxeringens bortfallande.

Överståthållarämbetet och *ett flertal länsstyrelser* understryka önskvärdheten av bestämmelser, som gjorde en eventuell konjunkturvinstbeskattning för inkomst under beskattningsåren 1952 och 1953 överflödig.

Länsstyrelsen i Södermanlands län erinrar om att i promemorian antytts att en konjunkturvinstbeskattning för beskattningsåren 1952 och 1953 kunde bli aktuell och framhåller i anslutning därtill, att enligt länsstyrelsens åsikt innebure förslaget till konjunkturskatt och det i promemorian upptagna förslaget var för sig en sådan skatteskärpning, att bestämmelserna icke borde tillämpas samtidigt. Det skulle i flertalet fall bli alltför betungande för företagen, i synnerhet för nystartade och relativt unga företag, för vilka det under den första verksamhetstiden ofta vore av direkt avgörande betydelse att de bereddes möjlighet till konsolidering av sin ställning. Därest de i promemorian föreslagna bestämmelserna komme att gälla vid 1953 och 1954 års taxeringar, borde med en eventuell tilltänkt konjunkturskatt vid samma taxeringar få anstå.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar, att ett alldeles särskilt intresse knöte sig till den i promemorian framkastade tanken, att det skulle vara möjligt att ersätta konjunkturbeskattningen med regler om begränsningar i vinstreglerande åtgärder. Länsstyrelsen funne detta förslag ytterst värdefullt. Vid fortsatta överväganden härav syntes det dock vara nödvändigt att åstadkomma mera generellt verkande bestämmelser, vilka icke — som de nu föreslagna — riktade sig i huvudsak enbart gentemot sådan företagsamhet, som bedreves i aktiebolags- eller föreningsform.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län, som vitsordar den förenkling i taxeringsförfarandet som promemorians förslag innebär i förhållande till en konjunkturvinstbeskattning, påpekar att en begränsning av den fria avskrivningsrätten skulle drabba icke enbart de företag, som redovisade en onormalt stor konjunkturvinst, utan även i samma utsträckning andra företag, där någon konjunkturvinst icke förelåge men som i stället väl behövde utnyttja den fria avskrivningen i och för företagets konsolidering. Inskränkningen i den fria avskrivningsrätten skulle således i endast begränsad utsträckning drabba de onormala konjunkturvinsterna men med hela sin hårdhet företag, vilka arbetade under ej så gynnsamma omständigheter.

Vad beträffar vissa övriga i remissyttrandena anförda synpunkter, skall en redogörelse för desamma lämnas senare i samband med behandlingen av förslaget olika detaljer.

Departementschefen. Vid 1951 års höstriksdag beslöts, att en särskild avgift skulle uttagas vid vissa investeringar och att skärpta regler i fråga om varulagervärderingen skulle gälla vid inkomsttaxeringen. Ifrågavarande bestämmelser, som skola tillämpas vid 1953 och 1954 års taxeringar, återfinnas i förordningarna den 14 december 1951, nr 794 och 795. De innebära, att vissa investeringar — dock ej sådana i varulager — föranleda uttagande av en särskild avgift, i princip beräknad till 12 procent av investeringskostnaden, respektive att möjligheterna att genom en låg värdesättning av varulagret erhålla uppskov med beskattningen av vinstmedel begränsats. Man har med andra ord i skattelagstiftningens form sökt åstadkomma en investeringsbegränsning. Detta innebar i princip icke någon nyhet utan var närmast ett fortsättande på den väg, som man slog in på vid antagandet av de vid 1952 års taxering tillämpliga bestämmelserna om investeringsskatt.

I proposition nr 220/1951, däri förslag till bestämmelserna om investeringsavgift och om lagervärdering underställdes riksdagen, framhöll jag, att den då rådande utpräglade högkonjunkturen inom företagarsfären utgjorde det allvarligaste hotet mot strävandena att uppnå ekonomisk balans. De av vinstkonjunkturen framkallade expansionssträvandena rymde enligt min mening avsevärda risker för en inflationistisk utveckling. Åtgärder mot den starka investeringsbenägenheten inom företagarsektorn voro därför påkallade.

De nu antydda bestämmelserna utgöra allenast ett led i den rad av åtgärder som statsmakterna vidtagit i inflationsbekämpande syfte. Jag hänvisar härutinnan i första hand till vad jag i avseende å den ekonomiska politiken anført i den förut omnämnda propositionen nr 220 samt i den till årets statsverksproposition fogade finansplanen. Särskilt vill jag emellertid erinra om den överenskommelse rörande riktlinjerna för den fortsatta kreditpolitiken som för någon tid sedan träffades mellan riksbanken och kreditinstituten. De inledningsvis omnämnda bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering åsyfta — i likhet med nämnda kreditöverens-

kommelse — att åstadkomma en investerings- och kreditbegränsning och därigenom skapa ökade förutsättningar för en stabilisering av penningvärdet.

I departementspromemorian har ifrågasatts tillfälliga bestämmelser, avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering, i syfte att begränsa möjligheterna att genom s. k. vinstreglerande dispositioner erhålla ett uppskov med beskattningen av vinstmedel som influiter under beskattningsåren 1952 och 1953. Såsom motiv för en sådan åtgärd har därvid i första hand åberopats den synpunkten, att om den allmänna kreditgivningen begränsas för en viss tidsperiod, så bör man också tillse att de på samma tidsperiod belöpande verkliga inkomsterna göras till föremål för beskattning. Åtstramningen på den allmänna kreditmarknaden skulle eljest, särskilt vad angår de självfinansierande företagen, i viss mån förlora sin effekt.

Detta i promemorian gjorda uttalande är i och för sig ovedersägligen riktigt. Åtgärderna att avskrivna inventarier, att göra avsättningar till pensionsstiftelser samt att avsätta medel till investeringsfonder innebära, att ett belopp motsvarande den inkomstskatt, som belöper på de för sagda ändamål anlidade vinstmedlen, står till den skattskyldiges förfogande för fortsatta investeringar. Till den del avskrivningarna göras med större belopp än som motsvarar ekonomisk värdeförslitning och avsättningarna till pensionsstiftelser avse s. k. framtida kostnader liksom när fråga är om avsättningar till investeringsfonder, kan alltså med fog ifrågasättas huruvida ett bibehållande i nuvarande läge av gällande bestämmelser är ur samhällets synpunkt önskvärt.

Det må i detta sammanhang påpekas, att den förut omnämnda förordningen om varulagervärdering just innebär en begränsning av möjligheterna till vinstreglerande dispositioner i form av nedskrivning å lager och att ett genomförande av de nu ifrågasatta åtgärderna följaktligen skulle innebära en komplettering av tidigare beslutade åtgärder på skattelagstiftningens plan i kreditbegränsande syfte och sålunda icke något i och för sig nytt. Men de ifrågasatta bestämmelserna skulle därjämte komplettera reglerna om investeringsavgift, nämligen ur följande synpunkter. Investeringsavgiften utgör som förut nämnts tolv procent av investeringskostnaden. En högre procentsats har ansetts icke böra väljas, bland annat med hänsyn till att förordningen om investeringsavgift måst givas en i princip generell utformning, i följd varav avgiften drabbar även mera angelägna investeringar. En konsekvens härav har emellertid blivit att avgiften i vissa fall möjligen icke får avsedd verkan, nämligen när fråga är om företag med betydande vinstmedel och god likviditet. För sådana företag kan utsikten att genom utnyttjande av den fria avskrivningen undgå betydande omedelbara inkomstskatter te sig som en större fördel än möjligheten att genom ett uppskov med investeringen undslippa investeringsavgiften. Även i detaljhänseenden av en viss räckvidd skulle bestämmelserna om investeringsavgift erhålla en önskvärd komplettering, om promemorians förslag genomfördes. Här må

exempelvis erinras om att därest ett företag gör vissa investeringar, vilka likaväl kunnat göras av en för ändamålet tillskapad personalstiftelse, har företaget att härför erlägga investeringsavgift, men undslipper detta om ett motsvarande belopp först avsättes till en sådan stiftelse, varefter stiftelsen — som icke är pliktig erlägga investeringsavgift — utför investeringen.

Med det sagda har jag berört de synpunkter, varå promemorians förslag i huvudsak bygger. Jag torde nu få övergå att behandla vissa andra med förslaget sammanhängande frågor, vilket lämpligen kan ske med utgångspunkt från de i vissa remissyttranden riktade invändningar mot detsamma. Spörsmålet om den fria avskrivningsrättens samband med bolagsbeskattningen i dess helhet kommer jag emellertid att beröra först i ett senare sammanhang.

I åtskilliga yttranden har pekats på de förändringar i konjunkturläget, som ägt rum under den senaste tiden. Därvid har framhållits bland annat att råvarupriserna på världsmarknaden visat en fortgående nedgång, att avsättningssvårigheter gjort sig gällande inom vissa branscher, att en viss avmattning i avseende å efterfrågan och priser beträffande massa- och trävaruprodukter konstaterats samt att en viss likviditetsförsämring inträtt för industrien. Tillika har uttalats att man i ett så svårbedömt läge som det nu rådande icke borde vidtaga åtgärder, vilka försvårade näringslivets konsolidering och utsatte det för ett ökat skattetryck.

Som jag förut framhållit karakteriserades läget vid tidpunkten för anmälan i statsrådet den 19 oktober 1951 av proposition nr 220, trots vissa ojämnheter, på det hela taget av en högt uppdriven vinstkonjunktur. När jag den 22 februari i år i statsrådet anmälde fråga om beskattning av inkomster föranledda av den rådande överkonjunkturen, påpekade jag — som framgår av proposition nr 79 till innevarande års riksdag — att en tillspetsning av vinstkonjunkturen framträdde med särskild styrka mot slutet av år 1951. Denna vinstutveckling hade framkallats genom en exceptionell internationell konjunktur av klart inflationistisk karaktär. Jag framhöll samtidigt, att vinstkonjunkturen i huvudsak varit koncentrerad till vissa speciella områden medan jämsides härmed inom andra delar av näringslivet vissa tendenser till avmattning föreläge.

Jag har för avsikt att inom kort — vid anmälan av proposition rörande slutligt riksstatsförslag för budgetåret 1952/53 — taga upp till närmare belysning det aktuella ekonomiska läget i anslutning till en redovisning av den reviderade nationalbudgetkalkyl för år 1952 som för närvarande utarbetas inom nationalbudgetdelegationen. I avvaktan på denna mera utförliga redogörelse vill jag i detta sammanhang blott i största korthet antyda det rådande lägets karaktär.

Den ekonomiska utvecklingen under den hittillsvarande delen av år 1952 har på det internationella planet inneburit en viss avmattning av konjunkturen. Å andra sidan kan man icke bortse från riskerna för en fortsatt inflationistisk utveckling, då man alltså har att räkna med en högt uppdriven

rustningskonjunktur, som underbygger inflationstendenserna. Vad den interna ekonomien beträffar är det visserligen sant att avmattningstendenser gjort sig gällande på vissa håll inom näringslivet med försämrade avsättningsmöjligheter o. s. v. Det dominerande draget är dock en fortsatt och väl hävdad högkonjunktur inom många områden av företagarsektorn, som skapar risker för en inflationistisk utveckling. De avmattningstendenser som framträtt ha icke varit av den styrka och omfattning att de kunna sägas innebära att överkonjunkturen inom näringslivet allmänt sett brutits. Konjunkturbilden är sålunda splittrad. Det är icke möjligt att nu förutsäga vilken riktning den fortsatta utvecklingen kommer att taga. Den avmattning i den internationella konjunkturen som inträtt under senare tid innebär att det prisuppdrivande trycket utifrån på den interna ekonomien lättar och att sålunda förutsättningarna för en ekonomisk stabilisering i vårt land ökat. Den fortsatta utvecklingen kommer därmed att i mera avgörande grad än tidigare vara beroende av våra egna åtgöranden. Det måste därför bli en huvuduppgift för den närmaste tidens ekonomiska politik att effektivt förhindra uppkomsten av interna inflationsskapande krafter och att uppnå en ny ekonomisk stabilitet. En stram ekonomisk politik måste sålunda föras även i fortsättningen och det kan icke ifrågakomma annat än att konsekvent fullfölja det program för stabilisering av penningvärdet som uppställts. Då såsom jag förut framhållit en inskränkning i möjligheterna till vinstreglerande dispositioner är av väsentlig betydelse för uppnående av en konsekvent genomförd kredit- och investeringsbegränsning synes mig starka skäl tala för ett genomförande av departementspromemorians förslag. Denna min uppfattning grundas även därå att de ifrågasatta bestämmelserna framstå, vilket jag tidigare även påpekat, såsom ett önskvärt komplement till investeringsavgiften.

Jag får i detta sammanhang framhålla, att — såsom i departementspromemorian något berörts och i vissa remissyttranden understrukits — de nuvarande permanenta skattereglerna på ifrågavarande område äro i behov av en snar omprövning. Det är nämligen uppenbart att bestämmelserna i fråga och främst de som reglera avskrivningsrätten i vissa konjunkturlägen på ett ur samhällets synpunkt icke önskvärt sätt stimulera investeringar och därigenom kunna verka inflationsdrivande. Då ett sådant konjunkturläge nu råder, synes det mig angeläget att genom tillfälliga bestämmelser undanröja möjligheten av sådana oförmånliga verkningar. Jag återkommer längre fram till frågan om avskrivningsreglernas framtida utformning men vill nu framhålla att ett genomförande av de ifrågasatta provisoriska bestämmelserna skulle å ena sidan vara förenligt med det syfte, som vid den antydda revisionen borde vara vägledande, men å andra sidan icke stå hindrande i vägen för den utformning av de framtida avskrivningsreglerna, som vid en närmare undersökning skulle visa sig ur olika synpunkter mest ändamålsenlig.

I åtskilliga remissyttranden har mot förslaget genomförande invänts, att det med hänsyn till risken för ett konjunkturomslag icke vore lämpligt

att införa bestämmelser som förringade företagens möjligheter och intresse av att genom reservbildningar stärka sin motståndskraft inför ett försämrat konjunkturläge.

Även enligt min mening är detta en synpunkt som vid ett ställningstagande till promemorians förslag måste beaktas. En avvägning måste med andra ord göras mellan, å ena sidan, det sist angivna intresset och, å andra sidan, det förut berörda önskemålet att så modifiera rätten till vinstreglerande dispositioner att denna rätt icke motverkar de av statsmakterna vidtagna åtgärderna för stabilisering av penningvärdet.

Jag vill då framhålla, att promemorians förslag om en begränsning i avskrivningsrätten är mycket försiktigt utformat. Framst bör sålunda observeras att begränsningen icke till någon del riktar sig mot inventarier, som anskaffats före ingången av beskattningsåret 1952. Det är uppenbart att de inventarier, som kunna komma att anskaffas under åren 1952 och 1953, blott är en ringa del av de inventarier beträffande vilka reglerna om fri avskrivning gälla. Vidare måste den föreslagna procentsatsen, 20 procent, varmed nyanskaffade inventarier föreslagits skola få avskrivas, anses vara ytterst måttfullt avvägd. Den genomsnittliga ekonomiska värdenedgången å förevarande tillgångar torde ligga väsentligt under 20 procent, varför utrymme för en viss konsolidering genom avskrivning å nyanskaffade inventarier förefinnes även vid ett genomförande av promemorians förslag. Jag återkommer längre fram till hithörande spörsmål men vill redan nu framhålla, att jag är beredd förorda den ytterligare uppmjukning som från några håll påkallats och som innebär att extra avdrag får göras då inventarier avyttrats under samma år som nya sådana anskaffats.

Med hänvisning till det nu sagda får jag som min mening uttala att övervägande skäl tala för att de i departementspromemorian föreslagna åtgärderna genomföras. Jag får tillika framhålla, att ett förslag av sådan innebörd, med hänsyn till dess betydelse ur konjunkturpolitisk synpunkt, måste anses uppfylla de grundlagsenliga förutsättningarna för att kunna framläggas efter utgången av den tid, inom vilken propositioner rörande nästkommande budgetårs inkomster regelmässigt skola avlämnas.

Slutligen torde jag i detta sammanhang få uppehålla mig vid det i promemorian gjorda uttalandet, att om en konjunkturvinstbeskattning av inkomst under år 1952 och följande år komme att i och för sig framstå som motiverad, skulle en sådan beskattning likväl te sig mindre angelägen om promemorians förslag genomfördes. För härav föranledda uttalanden i remissyttrandena hänvisas till den tidigare lämnade redogörelsen.

Om den tillfälliga inskränkningen i avskrivningsrätten visserligen icke i egentlig mening innebär en skatteskärpning utan endast är en fråga om tidpunkten för beskattning av vissa inkomster, innebär anordningen å andra sidan att de berörda företagen under en viss tidsperiod få erlagga en större inkomstskatt än som eljest hade ifrågakommit. Med hänsyn härtill torde icke — under förutsättning att någon exceptionell tillspejsning av vinstkonjunkturen icke kommer att inträda — böra ifrågakomma att

samtidigt med ett införande av en begränsning i avskrivningsrätten uttaga en konjunkturskatt. Jag har därvid icke förbisett, att de skattskyldiga, vilka skulle beröras av ifrågavarande båda anordningar, icke genomgående bleve desamma. Med hänsyn till att detta dock bleve fallet för ett stort antal företag, skulle uttagande av konjunkturskatt samtidigt med att modifierade avskrivningsregler gällde, för åtskilliga bli alltför betungande.

Att även taxeringstekniska skäl tala för departementspromemorian förslag framför en fortsatt konjunkturvinstbeskattning, har framhållits i promemorian och starkt understrukits i de remissyttranden där denna fråga berörts.

3. Avskrivning å inventarier.

Promemorian. I promemorian framhålles till en början, att huvudregeln om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnader för anskaffande av inventarier innebure, att anskaffningskostnaden genom värdeminskningsskatt fördelades såsom omkostnad på det antal år, varunder tillgången beräknades vara ekonomiskt användbar. Mot en sådan utformning av bestämmelserna rörande avdragsrätt funnes i förevarande sammanhang givetvis intet att erinra.

Vissa skattskyldiga, nämligen aktiebolag, ekonomiska föreningar, ömsesidiga försäkringsbolag och sparbanker, kunde emellertid av beskattningsmyndigheterna berättigas åtnjuta s. k. fri avskrivning å inventarier. Denna bestämmelse, vilken infördes genom beslut vid 1938 års riksdag, åsyftade att göra det möjligt för berörda skattskyldiga att med större frihet fördela avskrivningen å olika beskattningsår, infallande under tiden för tillgångens ekonomiska varaktighet. Det hade med andra ord ansetts lämpligt att vid taxeringen medgiva avdrag i överensstämmelse med den skattskyldiges egna bedömanden sådana dessa toge sig uttryck i bokföringsmässiga åtgärder. Vid 1938 års lagstiftning hade förutsetts, att bestämmelserna understundom skulle kunna missbrukas; någon mer preciserad föreskrift med stöd av vilken den fria avskrivningsrätten skulle kunna vid missbruk indragas meddelades emellertid ej. Det förutsattes dock att en ur näringslivet och det allmännas synpunkt önskvärd praxis i avseende å utnyttjandet av den fria avskrivningsrätten skulle utbildas sig.

Vidare framhålles i promemorian, att det torde vara ett numera allmänt känt förhållande, att reglerna om fri avskrivningsrätt i avsevärd omfattning utnyttjats på ett sätt, som knappast hade förutsetts vid lagstiftningens tillkomst. Frågan, hur den fria avskrivningsrätten borde för framtiden utformas, vore ett spörsmål som krävde ingående överväganden. Det kunde å ena sidan med fog göras gällande, att denna avskrivningsrätt varit av stor betydelse för en i och för sig önskvärd konsolidering av det svenska näringslivet och att den fria avskrivningsrätten även för framtiden kunde spela en

betydelsefull roll i sådant hänseende. Å andra sidan torde gälla att ett fritt utnyttjande av den fria avskrivningsrätten i sådana konjunkturlägen som det nu rådande icke ur det allmännas synpunkt gäve tillfredsställande resultat. Det vore därför önskvärt med en närmare undersökning ur nu antydda synpunkter angående hur den fria avskrivningsrätten borde för framtiden regleras. Vid en sådan undersökning borde särskilt prövas om bestämmelserna kunde utformas så, att gränserna för avskrivningsrättens utnyttjande gjordes rörliga med möjlighet till anpassning efter de krav, som föranledes av för varje tidsperiod rådande konjunkturläge. Något förslag till en definitiv utformning av reglerna om rätt till fri avskrivning kunde icke i promemorian framläggas. Med hänsyn till vad inledningsvis anförts syntes en tillfällig modifikation i den fria avskrivningsrätten emellertid nu böra övervägas.

En eventuell modifikation av avskrivningsrätten borde, efter vad i promemorian därefter anföres, gälla vid 1953 och 1954 års taxeringar samt avse inventarier, som anskaffats under motsvarande beskattningsår. Däremot syntes den fria avskrivningsrätten alltjämt böra gälla beträffande inventarier, som anskaffats före beskattningsåret 1952. Härför talade taxeringstekniska skäl; det skulle vara förenat med praktiska svårigheter att i efterhand avgöra huru stor del av tidigare avskrivningar, som belöpte å de olika inventarierna och följaktligen även vilket avskrivningsunderlag, som beträffande det särskilda inventariet skulle anses outnyttjat. Beträffande inventarier, som anskaffats före ingången av det beskattningsår, för vilket taxering ägde rum år 1951, syntes vidare gälla att avskrivningsunderlaget i betydande omfattning redan vore utnyttjat. Annorlunda vore visserligen läget beträffande inventarier som anskaffats under beskattningsåret 1951, enär avskrivningarna å dessa inventarier på grund av bestämmelserna om investeringsskatt i många fall torde ha begränsats. Då det emellertid stått de skattskyldiga fritt att även beträffande under sistnämnda beskattningsår anskaffade inventarier utnyttja den fria avskrivningsrätten, om än mot erläggande av investeringsskatt, och så även i icke obetydlig omfattning kunde antagas ha skett, skulle komplicerade och svårtillämpade regler behöva uppställas, därest de ifrågasatta inskränkningarna i avskrivningsrätten skulle vinna tillämpning jämväl å berörda inventarier.

I promemorian framhålles, att vid en prövning av frågan hur en inskränkning av rätten till fri avskrivning borde utformas, skulle kunna göras gällande, att detta lämpligast åstadkommes genom ett temporärt återkallande av den fria avskrivningsrätten beträffande nyanskaffade inventarier. Detta skulle innebära en återgång till planenlig (bunden) avskrivning, varigenom bestämmelserna i punkt 3 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen skulle bli tillämpliga. Mot en sådan anordning kunde emellertid vissa erinringar framställas. De, som åtnjutit fri avskrivning, skulle tvingas upprätta fullständiga värdeminskningsplaner, vilket skulle medföra ökat arbete såväl för de skattskyldiga som vid taxeringskontrollen. Därtill komme att vid planenlig (bunden) avskrivning överensstämmelse icke behövde råda mellan

räkenskapsmässiga och taxeringsmässiga värdeminskningsavdrag, något som i och för sig vore ägnat att komplicera taxeringsförfarandet. Med hänsyn härtill syntes önskvärt att pröva, huruvida inskränkningen i den fria avskrivningsrätten kunde uppnås på annat sätt och med bibehållande av överensstämmelsen mellan i bokföringen gjorda och vid taxeringen tillåtna avdrag.

Därefter anföres att en tänkbar utväg vore att beträffande skattskyldiga med rätt till fri avskrivning modifiera denna avskrivningsrätt så att det årliga värdeminskningsavdraget å nyanskaffade inventarier begränsades till 20 procent av anskaffningsvärdet, vilken procentsats skulle tillämpas beträffande alla nyanskaffade inventarier med längre varaktighetstid än tre år. Skulle avdraget under beskattningsåret 1952 icke ha utnyttjats, borde avdraget få förskjutas till beskattningsåret 1953. Skulle skattskyldig under något av de nu ifrågakommande beskattningsåren ha i räkenskaperna verkställt avdrag med mer än 20 procent, borde han därigenom anses ha förverkat rätten till fri avskrivning. Reglerna för bunden avskrivning skulle sålunda bli omedelbart tillämpliga och den skattskyldige ha att upprätta fullständiga avskrivningsplaner.

Det tillägges, att i vissa fall kunde den ifrågasatta inskränkningen i avskrivningsrätten möjligen anses leda till obilliga resultat, nämligen om en skattskyldig tidigare träffat avtal om inventarieförvärv och ett utnyttjande av möjligheterna till en omedelbar avskrivning å tillgången i fråga ingått som ett väsentligt led i finansieringen av förvärvet. Det skulle därför kunna övervägas, huruvida möjlighet borde för sådana fall öppnas för den skattskyldige att efter dispens erhålla rätt till ett större avdrag å anskaffningskostnaden. Sådan dispens, som kunde förutses allenast undantagsvis vara tillräckligt motiverad, skulle lämpligen kunna lämnas av riksskattenämnden.

Remissyttrandena. Utöver vad från remissyttrandena tidigare återgivits har den föreslagna begränsningen av den fria avskrivningsrätten föranlett i huvudsak följande uttalanden.

Huvudargumentet mot den föreslagna begränsningen är i det övervägande antalet avstyrkande yttranden, att någon inskränkning i rätten till fri avskrivning icke borde äga rum, med mindre samtidigt frågan om bolagsbeskattningen i dess helhet omprövades. Till stöd för denna ståndpunkt har man åberopat olika uttalanden i samband med höjningen av skattesatsen för bolag och ekonomiska föreningar.

Sålunda framhålla *delegerade för Sveriges industriförbund m. fl.*, att det föreliggande förslaget borde ses mot bakgrunden av de uttalanden rörande bibehållande av nuvarande avskrivningsmöjligheter, som vid den år 1947 företagna skärpningen av företagsbeskattningen gjordes såväl av 1945 års statsskatteberedning som av dåvarande finansministern och riksdagen.

Delegerade erinra vidare om, att 1945 års statsskatteberedning behandlat frågan, huruvida en skärpning av bolagsbeskattningen kunde äga rum utan

att verka hämmande på företagsamheten och utan att utgöra hinder för bolagens konsolidering.

Delegerade återropa följande uttalande av statsskatteberedningen.

»Därvid må erinras om den aktiebolagen — liksom även ekonomiska föreningar, ömsesidiga försäkringsbolag och sparbanker — tillkommande rätten till fri avskrivning å inventarier, varigenom möjlighet förefinnes för vederbörande företag att sörja för sin konsolidering. Även genom värderingen av inneliggande varulager kunna skapas dolda reserver och så sker också i stor utsträckning. Slutligen må erinras om lagstiftningen angående rätt till avdrag för avsättning till investeringsfond, genom vilken lagstiftning möjlighet beredes till uppskov med vidtagande av dispositioner av olika slag. — — — Med hänsyn till dessa möjligheter för aktiebolagen att konsolidera sin ställning och att skapa dolda reserver finner beredningen icke sannolikt, att en viss skärpning av bolagsbeskattningen skulle kunna befaras medföra hämmande verkningar med avseende å företagsamheten.»

Delegerade framhålla vidare, att i promemorian två av de av skatteberedningen omförmälda möjligheterna till konsolidering föreslagits skola för en tvåårsperiod upphävas. Den tredje angivna konsolideringsmöjligheten hade redan genom 1951 års förordning med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt betydligt inskränkts. Den på förslag av statsskatteberedningen genomförda skärpningen av företagsbeskattningen kvarstode däremot. Den hade till och med ytterligare skärpts genom förordningen om investeringsavgift. Vidare hade den starka penningvärdeförsämringen under senare år i mycket hög grad skärpt den progressiva beskattning av aktiebolagens utdelade vinster och av de under enskild firma bedrivna företagens vinster, som i form av statlig inkomstskatt och förmögenhetsskatt uttoges av fysiska personer, ett förhållande som 1949 års skatteutredning särskilt understrukt. Slutligen föreläge också proposition om uttagande hos vissa företag av en extraskatt på s. k. konjunkturvinster.

I propositionen nr 212 till 1947 års riksdag, anföra delegerade vidare, hade dåvarande finansministern understrukt statsskatteberedningens nyss återgivna synpunkter samt vidare framhållit, att svensk skattelagstiftning och praxis i fråga om lagervärdering och avskrivning på inventarier även då det gällde andra företag än aktiebolag vore sådan, att företagens utveckling i hög grad befrämjades. Ett företag, vars ägare strävade efter expansion, kunde i stor uträkning, utan att fördenskull överskrida gränsen för det lagligt tillåtna, finansiera denna expansion med vinster, vilka inginge såsom dolda fonder i företagets egna kapital. Så länge företaget icke avvecklades kunde dessa kvarligga obeskattade. Några remissinstanser hade framdragit detta förhållande såsom en orättvisa gentemot löntagarna, vilken framträdde särskilt starkt vid en hög skatteprogressivitet. I den mån alternativet skulle vara en lägre progressivitet i skatteskalen, skulle detta dock uppenbarligen vara ännu ofördelaktigare för den stora massan av löntagarna. Ej heller borde den slutsatsen dragas att möjligheterna till dold fondering hos enskilda företag borde borttagas, »då detta skulle relativt sett missgynna de på en gång sparsamma och aktivt risktagande, uppbyggande och nydanande före-

tagarna, något som otvivelaktigt vore till skada för näringslivets utveckling». Finansministern hade ytterligare framhållit, att vad sålunda anförts i ännu högre grad gällde om den företagsamhet, som bedreves inom aktiebolagen. Trots den s. k. dubbelbeskattningen på bolagen vore det mycket vanligt, att man av skatteskäl gäve sina företag bolagsform. Härigenom ökades nämligen möjligheterna till skattefria fondering av överskottsvinster, som icke omedelbart användes i ägarens konsumtion. Finansministern hänvisade därvid till de av statsskatteberedningen påpekade konsolideringsmöjligheterna, vilka möjligheter i synnerligen hög grad reducerade bolagsbeskattningens betydelse för sådana företag, för vilkas bristande expansionsmöjligheter man uttryckt särskilt stor oro. Den företagstyp, som man i det sammanhanget särskilt skjutit fram, vore den där en enskild man med stor teknisk och företagsekonomisk begåvning strävade att på grundval av nya initiativ och idéer bygga upp ett företag från en blygsam början med hjälp av självfinansiering. Man hade velat göra gällande, att bolagsbeskattningen skulle hindra en sådan företagares möjligheter att slå sig fram och konkurrera med de äldre och redan konsoliderade storföretagen. Det rakt motsatta förhållandet syntes i stor utsträckning gälla; dessa mindre företag erhöles, i den mån de företoge nya investeringar, undan för undan möjlighet till stora avskrivningar, som reducerade den beskattningsbara vinsten.

Delegerade framhålla vidare, att under frågans behandling i riksdagen hade dåvarande finansministern anförts, att om en bolagsskatt å 40 procent vore hög, vore de avskrivningsregler, som de svenska bolagen finge tillämpa, desto mildare, och man finge, såsom finansministern uttryckte sig, »väl väga det ena mot det andra». Vid samma tillfälle hade vidare på därom framställd förfrågan från regeringspartiets sida vitsordats att den högre bolagsskatten vore av beredning, regering och utskott motiverad med ständigt påvisande av att den fria avskrivningsrätten existerade, varav kunde dragas den slutsatsen, att om den vid någon senare tidpunkt skulle avlägsnas man måste taga upp hela frågan om bolagsbeskattningen i det sammanhanget.

Det torde därför enligt delegerades mening icke kunna bestridas, att näringsföretagen varit i sin fulla rätt, då de hävdats, att dessa och liknande uttalanden måste tolkas såsom klara utfästelser om att någon begränsning av de berörda konsolideringsmöjligheterna icke skulle ifrågakomma annat än i samband med en kompenserande sänkning av företagsbeskattningen.

Liknande uttalanden ha avgivits av övriga näringslivets organisationer samt jämväl av några av de myndigheter, som avstyrkt förslaget.

Jämväl vissa av de myndigheter, vilka tillstyrkt förslagets genomförande, ha uttryckligen betonat, att någon mer vittgående begränsning av den fria avskrivningsrätten icke borde ske förrän en översyn vidtagits av bolagsbeskattningen. Med hänsyn framför allt till den föreslagna begränsningens tillfälliga karaktär och med beaktande av att begränsningen endast skulle gälla nyanskaffade inventarier ha dessa remissinstanser likväl ansett sig

kunna tillstyrka förslaget. Från dessa yttranden torde här få återgivas följande.

Riksskattenämnden anför.

När avvägning av den statliga beskattningen av aktiebolag senast skedde — år 1947 — togs hänsyn bland annat till de möjligheter till konsolidering, som den fria avskrivningen sålunda erbjuder aktiebolagen. Det kan därför ifrågasättas, om en begränsning av den fria avskrivningsrätten nu bör genomföras utan att aktiebolagsbeskattningen i dess helhet upptages till omprövning. Emellertid bör i detta avseende uppmärksammas, att de nu föreslagna åtgärderna äro av tillfällig natur och ingå som ett led i en serie åtgärder med syfte att motverka inflationen. Vid sådant förhållande och då de vid tillkomsten av 1947 års lagstiftning gjorda uttalandena måste anses ha avseende på de mera permanenta och för normalare tider avsedda beskattningsreglerna, finner riksskattenämnden att de år 1947 gjorda uttalandena icke kunna av vederbörande skattskyldiga åberopas gentemot de nu föreslagna tillfälliga lagstiftningsåtgärderna. Härvid bör även uppmärksammas, att den föreslagna begränsningen av avskrivningsrätten över huvud icke har avseende å tillgångar, anskaffade före år 1952 (eller motsvarande beskattningsår), samt att avskrivning å därefter anskaffade tillgångar avses skola få ske enligt grunder, som torde medge såväl avskrivning för verklig värdeminskning som även i en del fall en viss konsolidering.

Det i promemorian gjorda påståendet, att den fria avskrivningsrätten kommit att utnyttjas på ett sätt, som man vid lagstiftningens genomförande icke förutsett, och att den stundom missbrukats har vitsordats såsom riktigt av åtskilliga remissinstanser.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller i detta sammanhang, att under den senaste högkonjunkturen kunnat konstateras, att den fria avskrivningsrätten i en del fall använts på ett sätt som icke kunde ha varit överensstämmande med lagstiftarens mening. Sålunda hade i vissa fall inköpts dyrbara maskiner och andra anläggningstillgångar, som kanske icke varit alldeles nödvändiga för verksamheten men som ändock anskaffats för att kunna användas som avskrivningsunderlag i syfte att nedbringa vinsterna. Det hade t. o. m. förekommit, att i pressen utannonserats till försäljning aktiebolag »med goda avskrivningsobjekt».

Länsstyrelsen i Södermanlands län håller likaså före, att den omständigheten att juridiska personer genom rätten till fri avskrivning å inventarier samt genom avsättningar till personalstiftelser och investeringsfonder kunnat förskjuta en eljest omedelbar skattskyldighet i tiden otvivelaktigt haft till följd en viss överinvestering i inventarier ävensom ett alltför stort utnyttjande av avsättningsmöjligheterna till stiftelser och fonder.

Andra remissinstanser göra däremot gällande, att även om dylikt utnyttjande i vissa fall förekommit, denna omständighet icke borde föranleda till att den fria avskrivningsrätten inskränktes. *Kooperativa förbundet* framhåller särskilt, att av förarbetena till lagstiftningen framginge, att man då hade klart för sig att en friare avskrivningsrätt — det gällde både inventarier och lager — enligt sakens natur kunde medföra ett uppskjutande av beskattningen.

Skånes handelskammare, som säger sig icke vara blind för att reglerna om fri avskrivningsrätt för maskiner och inventarier de sista åren måhända emellanåt utnyttjats på ett sätt, som icke förutsetts vid lagstiftningens tillkomst, framhåller att detta framför allt torde sammanhånga med de förändrade förhållanden, som inträtt till följd av den fortgående penningvärdeförsämringen. I samma mån som penningvärdet försämrats och anskaffningskostnaderna stigit för de nya maskiner, som erfordrats för att ersätta dem, som efter hand förslitits eller blivit omoderna, hade av företagsekonomiska skäl allt större avskrivningar måst göras för att icke det i rörelsen nedlagda realkapitalet skulle successivt försvinna. Utvecklingen hade ådagalagt att de stora avskrivningar som gjorts i stort sett varit företagsekonomiskt motiverade. Hade avskrivningarna ej varit större än som erfordrats för bibehållande av det i rörelsen nedlagda realkapitalet torde ej heller ur fiskalisk synpunkt någon erinran kunnat riktas däremot. I avsaknad av rätt till avskrivningar å återanskaffningsvärdet hade den fria avskrivningsrätten i praktiken kommit att fungera som en regulator, genom vilken företagen haft möjlighet att gardera sig emot att mer eller mindre fiktiva nominella vinster gjorts till föremål för beskattning och emot att bolagets eget kapital skattevägen reducerats.

Den fria avskrivningsrättens stora betydelse för företagens konsolidering har allmänt vitsordats. De remissinstanser, vilka tillstyrkt förslaget, ha i regel ansett, att en tillfällig begränsning av den fria avskrivningsrätten i och för sig icke behövde medföra några vådor i avseende å företagens konsolidering. I andra yttranden återigen har gjorts gällande, att även en temporär inskränkning av denna rätt kunde under vissa förhållanden innebära fara för att företagen skulle få svårigheter att genomföra rationaliseringssträvandena eller råka i betalningssvårigheter.

Från remissyttrandena i denna del må här följande återgivias.

Kommerskollegium anför.

De förväntningar, som vid införandet av den fria avskrivningsrätten knötos till denna reform, måste enligt kollegii mening anses ha i betydande grad infriats. De uttalanden av departementschefen, som förekommo i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1938 års riksdag, nämligen att förslagets genomförande kunde förväntas verksamt bidra till näringslivets konsolidering och dess förmåga att vid sämre konjunkturer bereda sysselsättning åt sina anställda, inneburo, såvitt kollegium kan finna, en riktig bedömning. Det har sålunda visat sig att denna reform kommit att utgöra ett verksamt medel till näringslivets konsolidering, och i den mån den tagit sig uttryck i ökad rationalisering och mekanisering av produktionen, har den otvivelaktigt medfört större möjligheter för näringslivet att möta ett konjunktur-
omslag.

Skånes handelskammare anför, att den fria avskrivningsrätten otvivelaktigt lämnat ett betydelsefullt bidrag till den omfattande förnyelse och rationalisering av den svenska industrien, som kommit till stånd under efterkrigsåren till båtnad för icke blott företagarna och de anställda utan för

hela vårt nationella välstånd; rationaliseringen hade möjliggjort den höjning av industriens produktivitet, vilken utgjort förutsättningen för den allmänna standardhöjningen. Den fria avskrivningsrätten hade jämväl bidragit till den utbyggnad av vår sjöfart, som inträtt under samma tid. Att den fria avskrivningsrätten emellanåt lett till en snedvridning av företagens investeringspolitik borde å andra sidan icke fördöljas; då detta förekommit hade det emellertid varit i undantagsfall. Att märka vore likväl, att den fria avskrivningsrätten icke berövat staten några skatteinkomster utan endast inneburit en jämnare fördelning av dessa mellan olika inkomstår, i det att bolagen genom att fritt disponera sina bruttovinster kunnat framvisa en mera konstant beskattningsbar vinst. Denna vinstutjämning olika år emellan, vilken medfört att skatteunderlaget företett mindre svängningar än eljest varit fallet, torde jämväl ha varit till gagn för statsmakterna.

Svenska sparbanksföreningen betraktar den fria avskrivningsrätten såsom en för de senare årens företagsfinansiering oundgänglig faktor. Utan denna avskrivningsrätt skulle den på grund av inkomstutjämningen minskade möjligheten att på fondmarknaden erhålla nytt kapital ha verkat hämmande på företagets modernisering och utbyggnad. Sparbanksföreningen ville därför varna för de negativa verkningar på det industriella framstegget, som en inskränkning i den fria avskrivningsrätten skulle medföra. Denna fara hade under den tid, som förflutit sedan promemorians avlämnande, ytterligare tilltagit genom att den på världsmarknaden nu skärpta konkurrensen kunde beräknas medföra ett starkt ökat förnyelsebehov inom vårt lands näringsliv.

Sveriges redareförening erinrar om det bekymmersamma läge, vari den svenska rederinäringen hade kommit efter det första världskriget, då bolagen ej ägt rätt till fri avskrivning. Den år 1938 införda fria avskrivningsrätten hade därför för den svenska rederinäringen varit av utomordentligt stor betydelse. Rederiföretagen hade tack vare denna avskrivningsrätt kunnat ersätta sina under det senaste världskriget förlorade fartyg, nyanskaffa fartyg såsom ersättning för äldre, utrangerade tonnage ävensom utvidga den svenska handelsflottan. Särskilt betydelsefull vore denna rätt för rederinäringen, som under mera normala förhållanden måste räkna med att under en lång period ha endast ett eller ett par goda år, medan däremot de övriga åren i perioden vore svaga eller mycket dåliga.

Nyss återgivna synpunkter ha jämväl kommit till uttryck i flertalet övriga näringsorganisationers yttranden.

Riksskattenämnden har däremot understrukit, att rörelseidkarna icke kunde ha några berättigade anspråk på skattekredit såsom självändamål; härvid borde särskilt beaktas att de juridiska personerna icke vore till sin natur tillfälliga, varför krediten i verkligheten bleve praktiskt taget obegränsad till tiden. I princip borde även rörelseidkande juridiska personer betala på året belöpande skatter i likhet med vad som gällde för andra skattskyldiga. Den fria avskrivningsrätten vore sålunda befogad endast i den mån den avsåge att tillgodose kravet på en rimlig konsolidering av rö-

relsen i fråga. Emellertid borde observeras, att i tider av starkt sjunkande penningvärde med stegrade återanskaffningskostnader den fria avskrivningsrätten icke gäve möjlighet till konsolidering i samma utsträckning som vid fast penningvärde.

Det har vidare framhållits, att de föreslagna bestämmelserna skulle komma att under den tid förordningen avsåge verka mycket ojämnt för olika skattskyldiga.

Sålunda framhåller *kammarrätten*, att vissa skattskyldiga, exempelvis sådana, för vilka anskaffning av inventarier under åren 1952 och 1953 icke vore aktuell, och sådana, som hade från tidigare år kvarstående avskrivningsunderlag att utnyttja, i allmänhet icke komme att beröras av bestämmelserna. För andra däremot, särskilt sådana som nödgades utbyta inventarier, komme bestämmelserna att medföra en stark skärpning av inkomstskatten.

Jämväl *Skånes handelskammare* anser, att de ifrågasatta inskränkningarna i den fria avskrivningsrätten måste träffa ytterst ojämnt, allteftersom vederbörande bolag vore mer eller mindre konjunkturkänsliga. Såvitt handelskammaren kunde bedöma bleve det i första hand de industriföretag, som komme att träffas, vilka på grund av den skärpta utländska konkurrensen vore i behov av att göra investeringar i modernare, effektivare maskiner för att därigenom kunna möta denna konkurrens. Dessa företag komme att i betydande mån berövas möjligheterna att med egna vinstmedel finansiera den erforderliga rationaliseringen, vilken därjämte komme att ytterligare fördyras. De företagna och planerade åtgärderna för att strypa överkonjunkturen komme med andra ord att kunna få den icke avsedda effekten, att de framför allt ginge ut över de industrier, vilka hade att kämpa med svårigheter att hävda sig i konkurrensen.

I några remissyttranden har vidare invänts, att företagen icke borde betagas den möjlighet till resultatutjämning, som den fria avskrivningsrätten innebure. I dessa uttalanden har, bland annat, erinrats om att vid genomförandet av lagstiftningen om rätt till fri avskrivning uttalats, att de skattskyldiga därigenom skulle erhålla en annars icke förefintlig möjlighet till kompensation i skattehänseende för år, varunder verksamheten utvisat förlust.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser vidare önskvärt, att denna möjlighet till kvittning mellan vinster och förluster icke i onödan begränsades, och ifrågasätter, om man icke nu borde införa regler för en öppen resultatutjämning på sätt som tillämpats i flera andra länder, exempelvis Norge och England. Den nuvarande oenhetliga konjunkturbilden och de ovissa framtidsutsikterna utgjorde ytterligare argument härför.

En synpunkt, som jämväl framkommit i åtskilliga remissyttranden, är den, att den fria avskrivningsrätten vore av särskild betydelse i tider med fallande penningvärde, eftersom svensk beskattningsrätt icke medgäve avskrivning å innehavda inventariers återanskaffningsvärde.

Delegerade för Sveriges industriförbund m. fl. anföra sålunda i detta sammanhang, att syftet med den fria avskrivningsrätten finge anses hava varit att bereda företagen viss möjlighet till skattefri konsolidering. Därmed kunde icke förstås enbart rätten till fullt betryggande riskavskrivningar samt till åtgärder för skyddande av det i företaget nedlagda realkapitalet mot en av penningvärdeförsämring föranledd minskning utan även en viss möjlighet att öka detta realkapital. Det vore självklart, att om det sålunda åsyftade resultatet skulle vinnas, måste en fördelning av avskrivningarna även i tider med fast penningvärde ske så, att avskrivningarna verkställdes med större belopp än som motsvarade den å det ifrågakvarande beskattningsåret belöpande värdeminskningen å den tillgång, varom vore fråga. De måste med andra ord koncentreras till avskrivningsperiodens första del. Endast härigenom vunnes den avsedda konsoliderande effekten, men allenast — något som i rådande läge särskilt borde beaktas — under den ytterligare förutsättningen att återanskaffningspriset för den ifrågakvarande tillgången vid varaktighetstidens slut icke överstege anskaffningskostnaden för den utrangeerade.

Jag övergår härefter till att redogöra för de invändningar, som riktats mot utformningen av den ifrågasatta lagstiftningen.

Frågan om vilka inventarier, som borde omfattas av de föreslagna bestämmelserna, har berörts i några utlåtanden.

Handelskammaren i Göteborg påpekar, att denna fråga kunde bli föremål för tveksamhet. Det vore icke osannolikt, att de skattskyldiga och skattemyndigheterna kunde ha olika uppfattning om vilka inventarier, som hade längre varaktighetstid än tre år. Med den konstruktion förslaget hade kunde här uppkomma gränsfall, som gäve anledning till svårigheter.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län ifrågasätter, huruvida man icke borde begränsa bestämmelserna att avse inventarier med en anskaffningskostnad överstigande exempelvis 500 kronor, detta i all synnerhet med tanke på den stränga påföljd, som stadgades i sista stycket av 1 § i förslaget.

Fullmäktige i riksbanken förordar, att kontorsinventarier och liknande måtte få av smärre rörelseidkare avdragas utan hänsyn till de föreslagna bestämmelserna.

Det i promemorian framlagda förslaget, att begränsningen i princip skulle gälla allenast under åren 1952 och 1953 anskaffade inventarier med en varaktighetstid av mer än tre år, har i allmänhet lämnats utan erinran. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anför, att för den föreslagna lösningen talade icke blott den omständigheten, att det rent praktiskt skulle vara svårt att i efterhand bestämma avskrivningsunderlaget för inventarier, som anskaffats dels före och dels efter ingången av år 1952, utan framför allt det förhållandet, att det ur rättvise- och likformighetssynpunkt måste te sig stötande, att företag, som vid 1951 års taxering utnyttjat den

fria avskrivningsrätten, skulle komma i bättre ställning än företag, som icke begagnat sig av denna rätt.

Några remissinstanser anse de föreslagna bestämmelserna icke böra gälla i sådana fall, då avtal om förvärv av inventarier träffats under år 1951 eller tidigare. *Överståthållarämbetet* påpekar sålunda att begränsningen av den fria avskrivningsrätten å inventarier i dylika fall komme att leda till obilliga resultat och den föreslagna lagstiftningen få en i viss mån retroaktiv verkan. I författningsförslaget hade detta beaktats på så sätt, att om synnerliga skäl därtill föranledde, möjlighet öppnats för den skattskyldige att efter dispens erhålla rätt till ett större avdrag å anskaffningskostnaden. I promemorian hade uttalats, att sådan dispens torde kunna förutses allenast undantagsvis vara tillräckligt motiverad. *Överståthållarämbetet* ansåge emellertid, att i de här avsedda fallen ej alltför stränga krav i bevisningshänseende borde ställas på de skattskyldiga.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare betonar angelägenheten av att hänsyn toges till att de inventarieförvärv, som baserades på redan ingångna avtal, icke bliva föremål för begränsad avskrivningsrätt, då det kunde förutsättas att omedelbar avskrivning ingått som ett väsentligt led i finansieringen av förvärvet.

Beträffande den föreslagna dispensbestämmelsen har ytterligare framhållits av *riksskattenämnden*, som icke hade något att erinra mot att dispensprövningen ålades nämnden, att enligt promemorian skulle dispens från de föreslagna bestämmelserna medgivas endast under viss angiven förutsättning. Dispensbestämmelsen i själva författningsförslaget hade emellertid fått sådan avfattning, att dispens kunde medges även under andra förutsättningar. *Riksskattenämnden* ansåge det — icke minst med hänsyn till de skattskyldigas intresse av att erhålla klarhet i förevarande avseende — angeläget att möjligheterna till dispens närmare angåves i författningstexten. Det torde vidare vara lämpligt att föreskriva, att dispens skulle sökas inom viss tid, så avpassad att medgiven dispens kunde iakttagas vid bokslutet. Eljest kunde avskrivning, som verkställt i räkenskaperna, komma att överstiga vad som godkändes vid taxeringen, varigenom skattskyldig kunde förlora rätten till fri avskrivning.

Några myndigheter och organisationer ha påpekat, att enligt de föreslagna bestämmelserna särskilt stora svårigheter för företagen kunde uppstå, då i samband med ett företags inventarieförvärv företagets äldre inventarier avyttrades.

Länsstyrelsen i Jämtlands län förordar att sådana skattepliktiga intäkter, som av den skattskyldige uppburits under beskattningsåret genom avyttring av inventarier eller på grund av försäkring för förlust av inventarier, måtte få användas för direkt avskrivning å under året anskaffade inventarier, varefter avdrag med 20 procent finge ske å därefter återstående anskaffningsvärde.

Liknande synpunkter framföras av *Skånes handelskammare* och *handelskammaren i Göteborg*.

Även *kammarrätten* framhåller, att de föreslagna bestämmelserna skulle medföra, att för skattskyldig, som under 1952 eller 1953 försålt tidigare avskrivna inventarier, bleve däri förefintlig dold reserv beskattad, då möjligheten att överflytta densamma till de nyanskaffade inventarierna i huvudsak bortföle. Skattskyldiga, som med hänsyn till verksamhetens ändamålsenliga bedrivande icke kunde undgå att ifrågavarande år företaga utbyte av inventarier, komme därför att få vidkännas, förutom kostnaderna för anskaffningen och investeringsavgift, en höjning av inkomstskatten.

Sveriges redareförening framhåller, att rederibolagen borde vara berättigade att använda vinst å försålt eller förlorat tonnage till nedskrivning å nyanskaffat ersättningstonnage eller annat tonnage i vederbörande bolags flotta. Denna s. k. nettometod hade sedan länge varit tillåten till och med vid bunden avskrivning.

I några yttranden har ifrågasatts huruvida den för avskrivning å under 1952 och 1953 anskaffade inventarier föreslagna **p r o c e n t s a t s e n v o r e l ä m p l i g t a v v ä g d .**

Överståthållarämbetet framhåller sålunda, att med hänsyn till att företagen enligt lagstiftningen om investeringsavgift vore skyldiga att under åren 1952 och 1953 erlägga investeringsavgift med tolv procent av anskaffningskostnaden å under dessa år anskaffade inventarier, syntes den föreslagna procentsatsen vara väl snävt tilltagen. En höjning till förslagsvis 25 procent torde vara motiverad.

Länsstyrelsen i Jämtlands län och *Kooperativa förbundet* förordade en höjning av procentsatsen till 30 procent.

Jämväl *Sveriges lantbruksförbund* har funnit den i promemorian föreslagna procentsatsen alltför låg. Priserna på inventarier hade under de senaste åren starkt stegrats och i många fall stigit till tre eller fyra gånger förkrigspriset. Med hänsyn härtill och till föreliggande risk för prisfall inom den närmaste framtiden innebure en så låg avskrivningsprocent som 20 procent en allvarlig fara för företagen. En begränsning till 50 procent i enlighet med bestämmelserna i förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager syntes mera motiverad.

Liknande erinringar ha framställts av *länsstyrelsen i Södermanlands län* och *handelskammaren i Göteborg*. Handelskammaren framhåller, att tillämpningen av bestämmelserna givetvis förenklades genom användandet av en enda procentsats, men samtidigt bleve systemet i hög grad stelt och kunde medföra åtskilliga obilliga resultat. Visserligen skulle dispens kunna förekomma, men blott i alldeles speciella undantagsfall. Dispensförfarandet måste medföra tidsutdräkt och kunde troligen ej tillämpas i alla de fall, där en höjning av avskrivningsgränsen åtminstone ur företagarnas synpunkt vore berättigad.

Riksskattenämnden föreslår, att den föreslagna möjligheten till dispens utsträcker att omfatta även sådana fall, då inventarier av visst slag på grund av hastigt försämrade konjunkturen inom branschen sjönke i värde snabbare än som motsvarade det medgivna avdraget å 20 procent per år.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser den föreslagna procentsatsen icke vara obillig mot de skattskyldiga. Detta framginge redan därav, att den normala avskrivningsprocenten för maskiner vid fastighetstaxering av industrifastigheter sällan — ens i de skattskyldigas yrkanden — brukade överstiga omkring 6 procent per år. Enligt vad som framginge av föreliggande prejudikat från regeringsrätten i fråga om planenliga avdrag vid inkomsttaxeringen för värdeminskning å inventarier i rörelse hade i flertalet fall avskrivningarna begränsats till högst 10 procent av anskaffningsvärdet. Endast i ett fåtal undantagsfall hade avskrivningar medgivits med 20 procent eller däröver.

Länsstyrelsen i Gotlands län anser, att reglerna för avskrivning borde utformas på samma sätt som vid taxeringen till investeringsskatt, d. v. s. att en avskrivning å 10 procent av anskaffningskostnaden generellt tillätes och att procentsatsen 20 endast skulle ifrågakomma för vissa slag av rörelse, där förslitningen av inventarier vore särskilt stor.

Ett par remissinstanser ha ifrågasatt, huruvida icke beträffande företag med fri avskrivning vid taxering under ifrågavarande år avdrag borde få ske allenast för avskrivning, som motsvarade den faktiska värdeminskningen.

Sålunda framhåller *länsstyrelsen i Västernorrlands län* att förslaget i tekniskt hänseende syntes medföra en alltför långtgående schablonisering. Betänkligheterna mot en övergång till planenlig avskrivning syntes överdrivna. Det kunde dessutom ifrågasättas, om ett fastlåsande av den bokföringsmässiga avskrivningen vid 20 procent kunde förenas med aktiebolagens värderingsregler. Det torde finnas åtskilliga exempel på maskiner med endast omkring fyraårig varaktighetstid. Å andra sidan syntes 20 procent vara åtskilligt för hög avskrivning å sådana betydande investeringsobjekt som exempelvis kraftverksmaskiner och ledningar. Enligt länsstyrelsens mening vore det att föredraga att bunden avskrivning tillfälligt infördes å under vederbörande beskattningsår nyanskaffade inventarier, d. v. s. att avdrag finge ske enligt plan för den å beskattningsåret belöpande faktiska värdeminskningen.

Jämväl *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ifrågasätter, om icke det alternativt framställda förslaget, att temporärt återkalla den fria avskrivningen beträffande nyanskaffade inventarier, vore att föredraga. Visserligen nödgades de skattskyldiga då upprätta särskilda avskrivningsplaner, men icke på andra inventarier än sådana, som anskaffats under något av beskattningsåren 1952 och 1953. Detta torde dock icke bereda företagen mera besvär än vad saken vore värd. Det finge nämligen antagas, att de skattskyldiga regelmässigt komme att göra samma avskrivning i bokföring som avdrag i deklaration; så länge beloppen hölle sig inom de 20 procenten, uppstode inga komplikationer. Först om och när avdrag med högre procentsats ifrågasattes, kunde möjligen svårigheter uppkomma. Dessa torde dock icke bliva större än att de kunde bemästras av taxeringsnämnderna. Ur kontrollsynpunkt syntes det i förslaget förordade alternativet vara mindre

tillfredsställande därigenom, att taxeringsmyndigheterna knappast torde kunna kontrollera avskrivningsunderlagets storlek i förhållande till värdeminskningssavdraget utan att först inhämta upplysningar från den skattskyldige. Detta måste framstå såsom en betydande olägenhet. Vidare torde uppstå svårigheter, när de skattskyldiga önskade förskjuta ett avdrag från beskattningsåret 1952 till 1953. Övervägande skäl talade därför enligt länsstyrelsens mening för att skattskyldiga borde åläggas upprätta värdeminskningssplaner för båda de berörda åren.

Gentemot den föreslagna bestämmelsen om förverkande av rätten till fri avskrivning ha flera remissinstanser riktat invändningar. Sålunda finner *kammarrätten* det över huvud vara tveksamt, om bestämmelsen vore behövlig; i varje fall syntes den skattskyldige icke böra berövas rätten till fri avskrivning jämväl å inventarier anskaffade före år 1952. Taxeringstekniska svårigheter torde icke få hindra att i här avsedda fall olika avskrivningssystem tillämpades jämsides.

Industriförbundet anser innebörden av det föreslagna stadgandet vara oklar. Uttrycket »förverkat» kunde möjligen föranleda den tolkningen, att den skattskyldige för all framtid genom en dylik bokföringsåtgärd skulle gå den fria avskrivningsrätten förlustig. Påföljden bleve emellertid med denna tolkning orimligt hård och stadgandet finge straffrättslig karaktär, vilket väl icke kunde ha avsetts. Mången gång kunde det bero på ett ursäktligt förbiseende, om ett fel insmög sig vid t. ex. beräkningen av i deklarationen uppgivet anskaffningsvärde å en tillgång, så att avskrivningen å tillgången kommit att överstiga vad som enligt 1 § medgaves såsom avdrag vid inkomsttaxeringen. Vilken anledningen till felet än vore, borde detta självfallet rättas av taxeringsmyndigheterna och därav föranledd höjning ske av taxeringen. Men om den skattskyldige i samband med avgivande av sin deklaration det närmast följande eller ett senare år företog i punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen föreskriven utredning för åstadkommande av överensslämmelse mellan värdeminskningssavdragen vid beskattningen och avdragen enligt räkenskaperna, borde den skattskyldige icke rimligen förvägras rätt att återgå till fri avskrivning, därest förutsättningarna härför i övrigt vore för handen.

Liknande synpunkter ha anförts av *Kooperativa förbundet* och de hörda handelskamrarna.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser det icke vara rimligt, att rätten till fri avskrivning för all framtid skulle förverkas, om ett bolag såsom omkostnad bokfört en tillgång med ett obetydligt anskaffningsvärde men en varaktighetstid överstigande 3 år. Påföljden syntes i varje fall böra begränsas till viss tid, förslagsvis 3 eller 5 år.

Bestämmelse av liknande innebörd har jämväl föreslagits av *riksskatte-nämnden*, som tillika ifrågasätter, om icke föreskrift borde meddelas, huruvida och under vilken förutsättning rätten till fri avskrivning skulle kunna återbekommas.

I regel ha de föreslagna bestämmelserna ansetts icke förorsaka några svårigheter ur taxeringsteknisk synpunkt. *Länsstyrelsen i*

Värmlands län understryker, att knappast vare sig tolknings- eller tillämpningsspörsmål kunde uppstå, eftersom bestämmelserna vore lika entydiga som klara i sin utformning.

Riksskattenämnden framhåller dock, att uppmärksamhet komme att krävas från beskattningsmyndigheternas sida för kontroll av att bestämmelserna efterföljdes, vilket innebure ett visst merarbete för myndigheterna.

I några remissyttranden har även frågan om överprisavdrag berörts.

Sålunda framhåller *kammarrätten*, att av 1 § första stycket i den föreslagna förordningen syntes framgå att inskränkningen i fråga syntes gälla allenast värdeminskingsavdrag i egentlig mening och följaktligen icke omfattade rätten till överprisavdrag. *Kammarrätten* tillägger, att därest för skattskyldig med rätt till fri avskrivning överprisavdrag skulle inkluderas i det till 20 procent maximerade värdeminskingsavdraget, komme sådana skattskyldiga i sämre läge än skattskyldiga utan rätt till fri avskrivning. En annan tolkning syntes dock icke utesluten, varför det vore lämpligt med ett klagörande uttalande på denna punkt.

Riksskattenämnden anför däremot, att det syntes överensstämja med grunderna för den föreslagna lagstiftningen att — även om sådana omständigheter föreläge att den skattskyldige enligt reglerna för bunden avskrivning skulle ägt tillgodonjuta överprisavdrag — den skattskyldige likväl icke finge åtnjuta avdrag för värdeminskning med mera än 20 procent av anskaffningsvärdet.

Departementschefen. Lagstiftningen om fri avskrivningsrätt genomfördes genom beslut vid 1938 års riksdag i samband med en allmän översyn av bestämmelserna om avskrivning å inventarier. Till grund för propositionen (nr 258/1938) i ämnet, låg närmast ett av 1936 års skattekommitté avgivet betänkande (SOU 1937: 42). Av detta liksom av övriga förarbeten till lagstiftningen framgår att med denna åsyftades att undanröja med tidigare bestämmelser ofta uppkommande tvistigheter mellan de skattskyldiga och taxeringsmyndigheterna rörande värdeminskingsavdragens beräkning. Den år 1938 valda utformningen av ifrågavarande beskattningsregler, vilken i det väsentliga fortfarande är gällande, innebär att förutsättningen för de antydda tvistigheterna i avsevärd mån minskats. Vad särskilt angår den fria avskrivningsrätten, motiverades reglerna härom icke blott av hänsyn till önskemålet att undvika tvistigheter mellan skattskyldiga och taxeringsmyndigheter genom tillskapandet av en slags presumtion för de i räkenskaperna gjorda avskrivningarnas riktighet. Man beaktade även önskemålet att så utforma avskrivningsreglerna att dessa skulle stimulera näringslivets konsolidering. Av förarbetena framgår att man även uppmärksammat att den fria avskrivningsrätten kunde komma att utnyttjas i en icke avsedd utsträckning och att möjlighet för taxeringsmyndigheterna att i sådana fall ingripa borde finnas. Med hänsyn till svårigheterna att utfinna ur skilda syn-

punkter ändamålsenliga bestämmelser upptogs emellertid icke något preciserat stadgande härom. Men det förutsattes — jag hänvisar härutinnan till bevillningsutskottets betänkande nr 32/1938 — att en ur näringslivets och det allmännas synpunkt önskvärd praxis skulle utbilda sig.

I departementspromemorian har erinrats härom och tillika framhållits att reglerna om fri avskrivningsrätt erfarenhetsmässigt i icke obetydlig omfattning utnyttjats på ett sätt, som knappast varit förutsett. Då det är tveksamt huruvida något mera verksamt inskridande mot påtagligt överdrivna avskrivningsåtgärder med bestämmelsernas nuvarande utformning kan göras från taxeringsmyndigheternas sida, torde redan denna omständighet utgöra ett skäl för en översyn av reglerna för den fria avskrivningsrätten. Jag återoppar även vad jag tidigare anfört därom, att det torde vara angeläget att undersöka huruvida ifrågavarande bestämmelser skulle kunna så utformas att den fria avskrivningsrättens utnyttjande anpassades efter vad som ur samhällets synpunkt är i olika konjunkturlägen önskvärdt. Vid en sådan utredning måste givetvis även beaktas näringslivets önskemål om sådan fasthet i skattereglerna att ett tillfredsställande bedömande rörande finansieringen av inventarieförvärv m. m. kan verkställas; en avvägning mellan de senast båda antydda synpunkterna kan bli erforderlig. Även frågan om underlaget för avskrivningsrätten — anskaffningsvärdet eller återanskaffningsvärdet — och bestämmelserna om investeringsfonder böra i ett sådant sammanhang omprövas liksom spørsmålet huruvida vid sidan av inkomstskatten bör finnas en särskild skatteform, som riktar sig mot företagens utgifter och som i vissa konjunkturlägen kan finnas böra sättas i tillämpning.

Jag vill understryka, att syftet med den nu antydda utredningen i och för sig icke skulle vara att uppnå en skärpt beskattning av näringsverksamheten utan endast att finna en ur skilda synpunkter ändamålsenligare reglering av densamma. Jag får emellertid vid ett senare tillfälle slutligt anmäla denna fråga.

Av vad jag förut anfört framgår, att när den fria avskrivningsrätten infördes år 1938, åsyftades att möjliggöra för företagen att med större frihet fördela avskrivningarna å olika beskattningsår, därvid man tillika ville öppna vissa konsolideringsmöjligheter. Att på längre sikt tillföra skattskyldiga, vilka bleve berättigade utnyttja den fria avskrivningsrätten, en skattelindring åsyftades i och för sig uppenbarligen ej. Något sådant hade för övrigt icke varit rimligt med hänsyn till att bolagen beskattades efter samma skattesats, oavsett huruvida i det enskilda fallet sådana tillgångar, varå avskrivningsreglerna kunde tillämpas, funnes eller ej.

Den fria avskrivningsrätten är alltså till sin egentliga natur en fråga om beskattningsår. En annan sak är att avskrivningsrätten i praktiken under stundom så utnyttjats att den för skattskyldiga, som haft möjlighet att därav begagna sig, framstått som en möjlighet till skattelindring. Detta är även anledningen till den sammankoppling av den fria avskrivningsrätten med bolagsbeskattningen i dess helhet, som vid några tillfällen gjorts. Det är ett

åberopande av sistnämnda omständighet, som utgör huvudargumentet i flertalet avstyrkande remissyttranden över det nu ifrågavarande förslaget.

Det synes i förevarande sammanhang icke vara erforderligt att taga någon ställning till frågan om bärkraften i denna argumentering med hänsyn till att fråga nu är om en tillfällig åtgärd vilken ingår som ett väsentligt led i den av det rådande konjunkturläget betingade ekonomiska politiken. Genomförandet av en ur samhällets synpunkt önskvärd åtgärd kan icke rimligen hindras av uttalanden, som gjorts i tidigare sammanhang under andra betingelser än de nu rådande.

I ett flertal remissyttranden har promemorians förslag kritiserats från synpunkten av näringslivets konsolideringsbehov.

Denna invändning har jag tidigare berört och därvid framhållit den måttfullhet med vilken förslaget utformats. Före år 1952 anskaffade inventarier skola sålunda enligt förslaget fortfarande få fritt avskrivas och avskrivning föreslås skola beträffande nyanskaffade inventarier i samtliga fall få ske med 20 procent för år, vilket genomsnittligen motsvarar betydligt mer än den ekonomiska förslitningen. Med hänsyn till konsolideringssynpunkterna är jag därjämte beredd att föreslå en uppmjukning av promemorians förslag, nämligen för de fall då såväl inköp som försäljning av inventarier gjorts under beskattningsåret. I dessa fall synes böra godtagas en anordning enligt vilken vad som vid försäljningen influtit må användas för avskrivning å de nyanskaffade tillgångarna, varefter å återstående avskrivningsunderlag avskrivning må göras med högst 20 procent under ettvarit av beskattningsåren 1952 och 1953. En sådan metod behöver icke komplicera lagstiftningens tillämpning, då de erforderliga uppgifterna äro från företagens räkenskaper lätt tillgängliga. Däremot bör icke ifrågakomma att så utforma bestämmelserna, att skattskyldig, som under beskattningsåret 1952 icke utnyttjat denna särskilda möjlighet till avskrivning, skulle vara berättigad att beskattningsåret 1953 göra en motsvarande avskrivning. Följande exempel må lämnas till belysande av den föreslagna bestämmelsens innebörd.

Ett företag avyttrar år 1952 inventarier för ett belopp av 50 000 kronor samt inköper samma år andra inventarier för en sammanlagd kostnad av 125 000 kronor. Företaget äger vid 1953 års taxering göra avdrag, såvitt angår de nyanskaffade inventarierna, dels med 50 000 kronor och dels med 20 procent av (125 000 — 50 000 =) 75 000 kronor d. v. s. med 15 000 kronor. Vid 1954 års taxering må avdrag å ifrågavarande inventarier göras med allenast 15 000 kronor.

Den nu förordade uppmjukningen i promemorians förslag synes även böra gälla för det fall, då inventarier gått förlorade och försäkringsersättning i anledning härav uppburits.

Den särskilda regeln om rätt att å kostnader för nyanskaffade inventarier avskriva belopp motsvarande vad som influtit vid försäljning av inventarier respektive uppburits vid förlust av sådana, bör gälla allenast om de avyttrade eller förlorade inventarierna anskaffats före ingången av beskattningsåret 1952.

Däremot bör beträffande inventarier, som anskaffats efter ingången av beskattningsåret 1952, gälla *dels* — såsom i promemorian föreslagits — att skattskyldig, som för sistnämnda beskattningsår icke tillgodofört sig avdrag med 20 procent å nyanskaffade inventarier, äger under beskattningsåret 1953 tillgodoföra sig avdraget eller resterande del därav, *dels* att om skattskyldig visar att nyanskaffade inventarier undergått en avsevärt större värdenedgång än som svarar mot verkställda och på året belöpande värdeminskningssavdrag, han skall äga tillgodoräkna sig härav föranlett större avdrag, *dels* att, om nyanskaffade inventarier avyttrats eller utrangerats, de vid bunden avskrivning för sådant fall tillämpliga bestämmelserna skola gälla, *dels* ock att om sådana omständigheter undantagsvis skulle föreligga att skattskyldig med bunden avskrivning skulle ägt tillgodonjuta särskilt överprisavdrag, sådant avdrag vid tillämpningen jämväl av de nu ifrågavarande bestämmelserna bör kunna medgivas, varav å andra sidan följer att värdeminskningssavdragen skola beräknas på därefter återstående del av anskaffningskostnaden.

Godtages detta, synes icke erforderligt att — såsom riksskattenämnden ifrågasatt — utsträcka den i promemorian föreslagna dispensmöjligheten att avse jämväl sådana fall, då inventarier av visst slag på grund av hastigt försämrade konjunkturen inom branschen sjunka i värde snabbare än som motsvarar medgivet avdrag å 20 procent för år.

Såsom riksskattenämnden påpekat bör uttryckligen anges huru de fall skola bedömas, då avdrag tidigare skett å leveranskontrakt rörande inventarierna i fråga. Har sådant avdrag medgivits vid 1952 eller tidigare års taxering, synas värdeminskningssavdragen böra beräknas på anskaffningskostnaden minskad med belopp som svarar mot kontraktsnedskrivningen.

Jag får i detta sammanhang framhålla att frågan om avdrag för nedskrivning å kontrakt, vilket spörsmål regleras av i anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen upptagna bestämmelser, ligger utanför de nu ifrågasatta reglerna om modifikation i den fria avskrivningsrätten. Detta innebär att sådant avdrag kan ifrågakomma även vid 1953 och 1954 års taxeringar. Av vad jag nyss sagt framgår vidare, att om kontraktsavdrag medgivits vid 1953 års taxering, värdeminskningssavdraget skall vid 1954 års taxering beräknas på grundval av anskaffningskostnaden minskad med ett mot kontraktsnedskrivningen svarande belopp.

Slutligen torde få uppmärksammas stadgandet i 28 § 2 mom. kommunalskattelagen om rätt att på flera beskattningsår fördela skattepliktig inkomst i form av uppbyren försäkringsersättning för förlust av fartyg. Det synes skäligt meddela en bestämmelse av innebörd, att om skattskyldig jämlikt nämnda bestämmelse åtnjuter anstånd med beskattningen av sådan försäkringsersättning, särskilt avdrag får göras för värdeminskning å nyanskaffat fartyg, nämligen med belopp motsvarande vad av ersättningen använts för nyanskaffningen och under beskattningsåret upptagits såsom intäkt i rörelsen.

Såsom en allmän förutsättning för att avdrag i enlighet med de nu ifråga-

varande bestämmelserna skall medges, bör föreskrivas att en motsvarande avskrivning gjorts i räkenskaperna.

I några remissyttranden har invänts att man icke borde inskränka den fria avskrivningsrätten med hänsyn till att s. k. öppen resultatsutjämnning mellan olika beskattningsår icke vore medgiven.

Härtill får jag genmäla att detta spörsmål torde i förevarande sammanhang vara av mindre räckvidd. Fråga är ju allenast om en tillfällig modifikation i avskrivningsrätten och denna modifikation berör över huvud taget icke avskrivningen å äldre inventarier.

Såsom i promemorian föreslagits, torde böra öppnas en möjlighet till dispens från de ifrågasatta bestämmelserna. I promemorian har därvid åsyftats de fall, då ett utnyttjande av möjligheterna till omedelbar avskrivning ingått som ett väsentligt led i finansieringen av ett inventarieförvärv varom avtal träffats före den 15 februari 1952, d. v. s. den dag då departementspromemorian offentliggjordes. För att dispens skall i sådana fall medgivas bör tillika gälla, att den skattskyldiges likviditet eller ekonomiska ställning i övrigt är sådan att ett verkligt behov av dispens kan anses föreligga.

Dispensförfarandet bör uppdragas åt riksskattenämnden, vars beslut icke böra kunna överklagas.

Av skäl som riksskattenämnden i sitt yttrande anfört synes böra föreskrivas när dispensansökan, för att bli upptagen till prövning, senast skall ingivas. Det synes lämpligt ange att sådan ansökan skall inges senast den 31 januari taxeringsåret, dock att skattskyldig, vars räkenskapsavslut äger rum efter sistnämnda dag, bör äga inge ansökan senast den 28 februari taxeringsåret.

I vissa remissyttranden har ifrågasatts att avskrivningen skulle beräknas efter en högre procentsats än den i promemorian föreslagna. Med hänsyn till att inventarier med kortare varaktighetstid än tre år omedelbart få helt avskrivas och då högre värdeminskningssavdrag än med 20 procent allenast i undantagsfall ifrågakommer, anser jag mig böra biträda promemorians förslag. Jag har därvid även beaktat att starka skäl tala för en enhetlig procentsats och att följaktligen icke heller någon lägre procentsats än den i promemorian föreslagna bör gälla för inventarier med längre varaktighetstid än 5 år.

Det nu sagda innebär även att jag, på i promemorian anförda skäl, icke vill förorda s. k. bunden avskrivning å under åren 1952 och 1953 anskaffade inventarier utan finner det i promemorian förordade alternativet med en inskränkning i den fria avskrivningsrätten vara att föredraga.

Jag får i detta sammanhang framhålla, att det föreslagna värdeminskningssavdraget å tjuugu procent bör stå i relation till beskattningsårets längd. Skulle detta vara kortare eller längre än tolv månader, bör avdraget jämkas i enlighet därmed.

Enligt gällande bestämmelser åtnjutes vid fri avskrivning avdrag för värdeminskning i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna. I promemorian har starkt understrukits angelägenheten av att jämväl under den tid, då den ifrågasatta begränsningen i den fria avskrivningsrätten avsåges skola gälla, överensstämmelse skulle råda mellan skatte- och bokföringsmässiga avskrivningar. Även enligt min mening är det angeläget tillse att sådan överensstämmelse kommer att föreligga.

För vinnande av garanti härför har i promemorian föreslagits att skattskyldig, som i räkenskaperna gjort större avskrivning än som kunde medges enligt de föreslagna bestämmelserna, därigenom skulle ha förverkat rätten till fri avskrivning.

Häremot ha riktats vissa erinringar i remissyttrandena. Jag hänvisar härutinnan till den tidigare lämnade redogörelsen.

De sålunda gjorda erinringarna synas mig såtillvida böra beaktas, att det föreslagna stadgandet erhåller den utformningen, att beskattningsnämnd må — om den skattskyldige i räkenskaperna gjort avskrivning med större belopp än som kunnat medges såsom avdrag vid taxeringen — föreskriva, att vederbörande tills vidare icke är berättigad åtnjuta rätt till fri avskrivning. En sådan bestämmelse skulle stå i viss överensstämmelse med stadgandet i punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen, enligt vilket stadgande där angiven skattskyldig efter därom hos beskattningsnämnd framställt yrkande kan berättigas att tills vidare åtnjuta fri avskrivning.

Innebörden av den av mig förordade bestämmelsen är, att beskattningsnämnderna skola i varje särskilt fall pröva, huruvida tillräckliga skäl förekommit för ett återkallande av den fria avskrivningsrätten. Uppenbart är att mera obetydliga avvikelser icke böra föranleda sådant återkallande liksom att så ej heller bör ske då den skattskyldige kan ha haft vissa om än icke tillräckliga skäl antaga att de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna skullevid taxeringen godtagas. Det bör tilläggas, att om den fria avskrivningsrätten återkallats, äro beskattningsnämnderna självfallet berättigade medge den skattskyldige att vid ett senare tillfälle återgå till fri avskrivning.

Skattskyldig kan genom omläggning av räkenskapsår undgå taxering antingen år 1953 eller 1954. Det synes icke godtagbart att skattskyldig genom ett sådant förfarande skulle kunna kringgå de föreslagna bestämmelserna. Jag förordar därför, att beträffande skattskyldig, som så förfarit eller som genom omläggning av räkenskapsår åren 1953 och 1954 taxerats för en kortare tidrymd än sammanlagt 24 månader, skola de föreslagna bestämmelserna gälla jämväl vid 1955 års taxering.

4. Avsättning till pensions- eller annan personalstiftelse.

Promemorian. I den remitterade promemorian anföres beträffande avsättning till pensionsstiftelse, att enligt punkt 2 första stycket av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen avdrag medgäves vid inkomsttaxeringen för avsättning till pensionsstiftelse med högst det belopp som erfordrades för att säkerställa de pensioner jämte dyrtidstillägg eller andra

därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederbörande företag tillämpad sedvänja högst skulle utgå. Enligt de vid innevarande års taxering gällande bestämmelserna om investeringsskatt finge — utan att taxering till sådan skatt därav föranleddes — avdrag till pensionsstiftelse göras högst med belopp som måste avsättas för att stiftelsens förmögenhet vid beskattningsårets utgång skulle uppgå till det belopp, som erfordrades för att jämte framtida avgifter säkerställa de pensioner jämte dyrtidstillägg eller andra därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederbörande företag tillämpad sedvänja högst skulle utgå. Detta innebure, att avsättning till pensionsstiftelse föranledde taxering till investeringsskatt till den del avsättningen avsåge att täcka framtida kostnader för pensionering.

Därefter anföres, att av skäl, som i promemorian inledningsvis anförts, syntes böra övervägas att begränsa rätten till avdrag vid 1953 och 1954 års taxeringar för avsättningar till pensionsstiftelser. En begränsningsregel syntes lämpligen kunna utformas efter samma princip, som låge till grund för lagstiftningen om investeringsskatt. En sådan begränsning syntes även önskvärd i avvaktan på den översyn av bestämmelserna om avdragsrätt för avsättning till pensionsstiftelser, som — under återopande av iakttaget missbruk — vid flera tillfällen efterlysts från taxeringsmyndigheternas sida.

I promemorian har vidare erinrats, att enligt gällande bestämmelser avdrag medgaves vid inkomsttaxeringen även för avsättning till annan personalstiftelse än pensionsstiftelse. Enligt bestämmelserna om investeringsskatt påfördes taxering till sådan skatt, därest avsättningen till dylik stiftelse överstege vad som erfordrades för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av beskattningsåret 1951.

Det syntes böra övervägas, att vid 1953 och 1954 års taxeringar medgiva avdrag allenast för sådana avsättningar till nu ifrågasvarande personalstiftelser, som erfordrades för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av beskattningsåret 1951.

Det kunde i detta sammanhang påpekas, tillägges i promemorian, att om en sådan inskränkning icke vidtoges, möjligheter förelåge att i vissa hänseenden kringgå bestämmelserna om investeringsavgift. Det borde tillika uppmärksammas, att ett förbud mot avsättning till personalstiftelse icke betoge den skattskyldige rätt att direkt göra den utgift, vartill de till personalstiftelsen eljest avsatta medlen avsetts skola utnyttjas, och härför — i den mån avdragsreglerna så medgäve — erhålla avdrag vid inkomsttaxeringen.

Remissyttrandena. I stort sett ha remissinstanserna intagit samma ställning gentemot de ifrågasatta tillfälliga bestämmelserna om avdrag för avsättning till pensions- eller andra personalstiftelser som gentemot förslaget i övrigt.

Från de olika remissyttrandena torde följande få här återgivas.

Landsorganisationen, som ansluter sig till förslaget att begränsa rätten till skattefria avsättningar till pensions- och andra personalstiftelser vid taxe-

ringarna 1953 och 1954, framhåller att ett bibehållande av avdragsrätten även för framtida pensioneringskostnader uppenbarligen skulle göra övriga åtgärder helt eller delvis illusoriska. Landsorganisationen ville därmed icke ha sagt att möjligheten till stimulans av pensionering av anställda inom företagen genom vissa skattelättnader borde frångås. Avdragsbestämmelserna borde emellertid utformas så att detta syfte tillgodosåges utan att missbruk av avdragsrätten uppmuntrades. En översyn av bestämmelserna borde därför snarast komma till stånd.

Även *länsstyrelsen i Gotlands län* har betonat angelägenheten av att en översyn av bestämmelserna på hithörande område snarast komme till stånd, så att det bleve möjligt för taxeringsmyndigheterna att ingripa mot det utnyttjande av pensionsstiftelserna i skatteflyktssyfte som förekomme.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser den föreslagna skärpningen av nu gällande bestämmelser motiverad icke blott i investeringsbegränsande syfte utan framför allt på grund av att företagen de senaste åren ofta visat tendens att missbruka rätten att avsätta medel till såväl pensions- som personalstiftelse. Särskilt gällde detta familjebolagens avsättningar, som enligt länsstyrelsens erfarenhet givit anledning till allvarliga betänkligheter. Verkställdes avsättningarna i lojalt syfte, d. v. s. för att bereda de anställda en tryggad ålderdom, funnes all anledning uppmuntra sådana avsättningar, men skedde de i huvudsak för att bereda bolagen skattekrediter, måste däremot reageras.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller följande i fråga om kontrollen i beskattningshänseende av medel, som avsatts till pensionsstiftelser.

Pensionsstiftelserna utgöra särskilda rättssubjekt och äro skattskyldiga, endast om de ha inkomst av fastighet. Som regel stå pensionsstiftelserna ej heller under någon tillsyn av offentlig myndighet. I vissa fall hava företagen redovisat avsättningarna till pensionsstiftelserna på så sätt, att företagets skuld till pensionsstiftelsen (lika med pensionsstiftelsens förmögenhet) framgår av företagets utgående balansräkningar. I andra fall och det torde vara det vanligaste, framgå av företagets bokföring endast de avsättningar och utbetalningar, som verkställts till pensionsstiftelsen, medan pensionsstiftelsens storlek samt placeringen och förvaltningen av medlen icke redovisas för beskattningsmyndigheterna. Dessa torde därför i dagens läge i mycket stor utsträckning sakna närmare kännedom om förekomsten av pensionsstiftelser eller om pensionsstiftelsernas förvaltning. Det finnes därför anledning antaga att under tidigare år av vinstmedel gjorda skattefria avsättningar till pensionsstiftelser kommit att tillföras pensionsstiftelser, som kanske nu upplösts utan att de avsatta medlen kommit att beskattas. Det synes ur skattesynpunkt erforderligt, att sådana bestämmelser utfärdas angående de fria pensionsstiftelserna, att kontroll erhålles över avsättningarna till dessa stiftelser och över medlens förvaltning.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län föreslår ytterligare begränsning av de avdragsgilla möjligheterna till avsättning till pensionsstiftelser och framhåller därvid att ett uppenbart missbruk av dessa fonder kunnat konstateras. I familjebolagen användes de huvudsakligen för avsättning av medel för pensionering av aktieägare och deras anhöriga. Effekten av den föreslagna be-

gränsningen i avdragsrätten för avsättningar till pensionsstiftelser syntes i dylika företag kunna elimineras genom att pensionsbeloppen höjdes. Ett ingripande från beskattningsnämndernas sida mot ett dylikt förfarande kunde förväntas allenast där ett alldeles uppenbart missbruk föreläge. Det kunde därför ifrågasättas, att pensionsutfästelserna på något sätt begränsades.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län förordar den föreslagna begränsningen vad angår s. k. familjebolag, då nämnda rätt otvivelaktigt i vissa fall missbrukats. Beträffande begränsning av övriga företags rätt till dylikt avdrag ställde sig länsstyrelsen tveksam med hänsyn till önskvärdheten och betydelsen av att genom avsättning till dylika stiftelser de anställdas möjlighet att utbetomma dem tillerkända pensioner och övriga förmåner tryggades.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län anför:

Enligt kommunalskattelagen ha företagen möjlighet att skattefritt täcka även framtida kostnader för pensionering. En sådan avdragsrätt kan vid första påseendet synas alltför generös. Att märka är dock, att en effektivt genomförd pensionering är mycket kapitalkrävande icke minst under tider med sjunkande penningvärde. Med hänsyn till de anställdas intressen måste företagen därför under goda vinstår göra avsättningar, som i någon mån kompensera minskade möjligheter under sämre betingelser. Ur dessa synpunkter ha de nuvarande beskattningsreglerna en utjämnande funktion att fylla. Allt fler personalgrupper ha också efter hand tillförsäkrats tryggare pensionsförhållanden. Även inom arbetarpensioneringen har under senare år gjorts framsteg. Enligt länsstyrelsens mening vore det ur social synpunkt olyckligt, om denna gynnsamma utveckling skulle avbrytas eller försvåras.

Vad ovan anförts har avseende å företagen i allmänhet, vilka få förut-sättas lojalt sörja för sina anställdas pensionering. Det kan emellertid förekomma, särskilt i fråga om företag i aktiebolagsform med ett fåtal aktieägare, att avdragsreglerna för pensionsavsättningar utnyttjas på ett sätt, som icke står i god överensstämmelse med lagstiftningens anda. Att åtgärder böra vidtagas till förhindrande av missbruk finner länsstyrelsen uppenbart. Men frågan om sådana åtgärder torde få upptagas i annat sammanhang.

Andra remissinstanser äro emellertid mer tveksamma. Sålunda har *TCO* anfört, att enligt dess uppfattning vore det synnerligen angeläget, att även den föreslagna begränsningen av avdragsrätten utformades på ett sådant sätt, att pensionering av de anställda icke försvårades. *TCO* ville därför anmäla sin tveksamhet inför de föreslagna bestämmelserna i vad gällde begränsning av rätten till avdrag för avsättning till pensions- eller annan personalstiftelse men ansåge att, därest det befunnos nödvändigt att i viss mån söka ernå en begränsning även i detta avseende, bestämmelserna såsom de utformats kunde godtagas.

Från näringsorganisationernas sida ha de föreslagna bestämmelserna rörande avsättning till ifrågavarande stiftelser avstyrkts.

Delegerade för Sveriges industriförbund m. fl. framhålla, att pensionsförmånerna numera allmänt erkändes vara en del av de anställdas löneförmåner. I den mån avsättningarna avsåge att täcka på beskattningsåret belöpan-de och eftersläpande förpliktelser gent emot de anställda eller m. a. o. täcka på företaget belöpande premier för tiden fram till beskattningsårets utgång,

vore det i realiteten en eftersläpande löneskuld som därigenom täcktes. Denna skuld hade antingen uppkommit av den anledningen, att företagets inkomster under tidigare år icke varit tillräckliga för täckande av den del därav, som belöpt å dessa år, eller/och att löneskulden ökat genom ökade pensionsförpliktelser. Ökningen av pensionsförpliktelserna hade i sin tur berott på förbättrade pensionsförmåner eller/och ökning av antalet pensionsberättigade. Att ökningen av pensionskostnaderna från 1949 till 1951 vore så betydande och allmänt förekommande hade sin naturliga förklaring däri, att en omläggning och förbättring av de anställdas pensionering i stor utsträckning ägt rum just under de två sistförflutna åren, därvid även till hög ålder komma tjänstemannagrupper tillförsäkrats pension, samt att antalet tjänstemän ökats genom nyanställningar. Detta hade skett samtidigt med att penningvärdeförsämringen och den därav framtvingade höjningen av grundlönen medfört en allmän höjning av pensionsbeloppen i kronor räknat.

Vidare anföra delegerade, att i den mån avsättningar skedde inom den i kommunalskattelagen angivna ramen kunde uppenbarligen, under förutsättning att pensionsstiftelsens medel icke användes för annat än avsett ändamål, något missbruk av avdragsrätten icke anses föreligga, även om företaget under år med goda vinster verkställde större avsättningar än som motsvarade de på beskattningsåret och åren dessförinnan belöpande pensionskostnaderna. Tvärtom vore ett dylikt förfarande önskvärt ur såväl företagsekonomisk som allmän synpunkt och till gagn icke minst för de pensionsberättigade.

Sveriges köpmannaförbund gör gällande, att taxeringsmyndigheterna redan nu hade möjligheter att kontrollera, att endast behöriga avdrag skedde. Hade de anställda erhållit bindande pensionsutfästelser, borde det också vara ett samhällsintresse, att dylika pensioner säkerställdes genom tillräckliga avsättningar. Dessutom infördes nu gällande bestämmelser så sent som 1950 och tillämpades första gången vid 1951 års taxering. Det vore ett rimligt krav från de skattskyldigas sida, att skattereglerna ej oupphörligen ändrades. De ändringar som gjordes borde framgå som resultatet av noggranna och planmässiga överväganden och böra ske i samband med en allmän översyn av skattereglerna, ej som föga genomtänkta provisorier.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som i princip tillstyrkt förslaget, förutsätter dock därvid, att bestämmelserna om avsättningar till andra personalstiftelser än pensionsstiftelser något uppmjukades. I promemorian hade framhållits, att avsättningar endast borde godtagas i den mån de erfordrades för att säkerställa utfästelser, gjorda före ingången av beskattningsåret 1951. Skärpningen skulle sålunda drabba företagaren enligt samma regel, som gällde för investeringsskatten. Denna skatt toge emellertid sikte på ett tidigare taxeringsår, 1951. Det syntes då skäligt att såvitt anginge 1953 och 1954 års taxeringar medgiva avdrag för avsättningar, som täcktes av förpliktelser vid ingången av beskattningsåret 1952.

Samma synpunkt har framförts av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*.

Departementschefen. Promemorians förslag i nu förevarande del har utarbetats i nära överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i förordningen om investeringsskatt.

Vad angår avsättning till pensionsstiftelse, innebär förslaget att avdrag skall medges för sådan avsättning med belopp, som erfordras för att stiftelsens förmögenhet skall motsvara de kostnader för pensionering av anställda, som belöpa på beskattningsåret och tidigare år. Däremot medges ej avdrag för avsättning som avser att täcka framtida kostnader.

Angående beräkningen av stiftelsens förmögenhet och övriga därmed sammanhängande frågor torde jag här allenast få hänvisa till vad jag anförde i propositionen nr 33 till 1951 års riksdag med förslag till investeringsskatt. Vad där sagts äger här motsvarande tillämplighet.

Jag får erinra om att det s. k. investeringsskattetaket, d. v. s. den gräns intill vilken avsättning kunde göras utan att uttagande av investeringsskatt därav föranleddes, tillskapades för att förhindra att syftet med bestämmelserna om investeringsskatt vid nedskrivning å lagerökning eller avskrivning å nyanskaffade inventarier i realiteten förfelades, nämligen på så sätt att berörda skattskyldiga gjorde avsättning till pensionsstiftelse i stället för att verkställa nedskrivning å lager eller avskrivning å inventarier.

De synpunkter, som vid utformningen av investeringsskatteförordningens bestämmelser på angivet sätt ansåges avgörande, äro i lika mån tillämpliga i förevarande sammanhang. Modifieras den fria avskrivningsrätten, bör även tillses att övriga möjligheter till vinstreglerande dispositioner av annat slag begränsas; lagstiftningen skulle eljest i motsvarande mån mista sin effekt.

Av det förut sagda framgår att promemorians förslag medger, om än icke i samma utsträckning som kommunalskattelagens bestämmelse, att pensionsstiftelsens förmögenhet genom avdragsgilla avsättningar uppbringas till avsevärt belopp. En skärpning av bestämmelserna utöver vad i promemorian föreslagits har därför från några håll ifrågasatts.

Jag kan visserligen för egen del i och för sig biträda uppfattningen, att ett genomförande av promemorians förslag icke utesluter ett utnyttjande i vissa fall av de föreslagna bestämmelserna för vinstreglerande dispositioner av en i detta sammanhang icke önskvärd omfattning. Då emellertid frågan om en ytterligare skärpning, exempelvis på det sätt som föreslagits i proposition nr 79 till innevarande års riksdag med förslag till konjunkturvinstbeskattning, bör vägas mot önskemålet att icke inkräkta på de anställdas intresse av att företagen skola beredas möjligheter att under vinstår kunna göra stiftelseavsättningar av tillräcklig omfattning, har jag för egen del stannat för att förorda det i promemorian upptagna förslaget. Det må tilläggas, att anledningen till den strängare regeln i förslaget till konjunkturskatt givetvis är att sistnämnda skatt åsyftar att träffa den verkliga konjunkturvinsten; konjunkturskatten avser däremot icke att i och för sig förhindra vinstreglerande dispositioner.

Jag vill i detta sammanhang understryka, att promemorians förslag icke

inkräkter på företagens möjligheter att göra direkta avdragsgilla utbetalningar av pensioner eller pensionsavgifter. Å andra sidan må framhållas, att när fråga är om beräkning av den förmögenhet, som är avgörande för vad som skall medgivas såsom avdragsgill avsättning till pensionsstiftelse, hänsyn givetvis icke bör tagas till pensionsförpliktelser till den del dessa äro täckta genom inbetalningar till försäkringsanstalter, inklusive till särskild pensionsfond hos Svenska personal-pensionskassan. Något uttryckligt stadgande härom torde icke vara påkallat. Jag erinrar om att något sådant ej upptogs i investeringsskatteförordningen, där förhållandena i detta hänseende vore helt likartade.

Det må tilläggas att åtskilliga remissinstanser, under åberopande av iakttaget missbruk, understrukit angelägenheten av en snar översyn av kommunalskattelagens bestämmelser rörande avdragsrätt för avsättning till pensionsstiftelser. Jag delar uppfattningen att en sådan översyn bör komma till stånd men får vid ett senare tillfälle återkomma till denna fråga.

Vad slutligen angår förslaget om att avdrag för avsättningar under beskattningsåren 1952 och 1953 till annan personalstiftelse än pensionsstiftelse skall medges allenast med belopp, som erfordras för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av beskattningsåret 1951, har mot detta förslag invänts att i stället för sist angivna tidpunkt skulle gälla ingången av beskattningsåret 1952.

Promemorians förslag i detta hänseende torde få ses mot bakgrunden av önskemålet att förhindra att ett företag — genom att göra en bindande utfästelse om avsättning till personalstiftelse, vilken därefter med stöd av överförda medel verkställer en investering — skall undgå den investeringsavgift, som uttagits därest bolaget direkt gjort investeringen i fråga. Å andra sidan torde bindande utfästelser om sådana avsättningar kunna ha gjorts utan avsikt att kringgå bestämmelserna om investeringsavgift. Då frågan under alla förhållanden torde vara av begränsad räckvidd, vill jag icke motsätta mig den ifrågasatta uppmykningen.

Vid omläggning av beskattningsår böra de nu ifrågavarande bestämmelserna erhålla tillämpning i motsvarande omfattning som för sådant fall föreslagits beträffande bestämmelserna om inskränkningen i den fria avskrivningsrätten.

5. Avsättning till investeringsfond.

Promemorian. Under erinran att enligt förordningen om investeringskatt sådan skatt uttoges, därest vid 1952 års taxering avdrag medgaves för avsättning till annan investeringsfond än särskild fond för ersättande av förlorade inventarier och särskild fond för ersättande av förlorade lagertillgångar, har i promemorian uttalats, att det torde böra övervägas, att vid 1953 och 1954 års taxeringar helt vägra avdrag för avsättning till andra investe-

ringsfonder än de s. k. eldsvådefonderna. Alternativt skulle kunna övervägas att väl medge sådant avdrag, men kräva att medel motsvarande fondavsättningen insattes på spärrat konto. Med hänsyn till att intresset för fondavsättningar under dylikt villkor torde vara ringa och då vissa administrativa olägenheter vore förenade med en sådan anordning, syntes förstnämnda alternativ vara att föredraga.

Remissyttrandena. Flertalet hörda myndigheter tillstyrka eller lämna utan erinran promemorians förslag i nu förevarande del. Samtliga näringsorganisationer avstyrka detsamma liksom vissa remissinstanser, som tillstyrkt promemorians förslag i övriga delar. Såsom främsta skäl för genomförandet av förslaget i nu förevarande del har i de remissyttrandena, däri förslaget tillstyrkts, anförts, att verkningarna av övriga föreslagna lagstiftningsåtgärder delvis icke bleve de åsyftade, om man bibehölle den möjlighet till vinstreglerande dispositioner, som avsättning till investeringsfonder innebure.

I de avstyrkande yttrandena har framför allt invänts, att de föreslagna bestämmelserna stode i strid med syftet med förordningen om investeringsfonder.

Från remissyttrandena må följande återgivas.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att gällande lagstiftningen om skattefrihet för avsättningar till vissa investeringsfonder inom det enskilda näringslivet, avsedda att tagas i bruk vid inträdande depression, finge bedömas som ett led i de allmänna strävandena att åstadkomma en önskvärd konjunkturutjämning samt anför därefter följande.

— — — Trots de år 1947 vidtagna uppmjukningarna i bestämmelserna om avsättningar till investeringsfonder ha dessa ännu en tämligen begränsad omfattning. Ehuru en relativt kraftig ökning ägde rum år 1950, uppgick sålunda det totala beloppet för kvarstående avsättningar den 31 december nämnda år endast till 215,4 milj. kronor. Antalet företag, som verkställt dessa avsättningar, var 657. I fråga om investeringsfonder, för vilka förordningen den 2 maj 1947 gäller, kan man därför icke tillämpa uttalandet i förevarande promemoria, att möjligheterna till vinstreglerande dispositioner i många fall utnyttjats vida utöver vad som förutsetts vid bestämmelsernas tillkomst. Tvärtom ha rörelseidkarna under efterkrigstidens högkonjunktur endast i förhållandevis begränsad omfattning verkställt avsättningar till sådana investeringsfonder.

Ur de synpunkter arbetsmarknadsstyrelsen har att företräda framstår det allttjämt som önskvärt, att under högkonjunktur avsättningar göras till investeringsfonder, som äro avsedda att tagas i anspråk under tider av selsättningssvårigheter. Med hänsyn härtill anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka, att vid 1953 och 1954 års taxeringar avdrag vägras för avsättningar till investeringsfonder, varom här är fråga. Under alla förhållanden torde det vara anledning att ytterligare avvakta utvecklingen på här berörda område, innan åtgärder av ifrågasatt slag vidtagas; detta desto mera som avsättningarna till investeringsfonder hittills varit av den begränsade omfattning för vilken här redogjorts. I fråga om den i promemorian framförda tanken att medge avdrag men kräva att medel motsvarande fondavsättningen insattes å spärrat konto delar styrelsen uppfattningen, att intresset för fondavsättningar under dylikt villkor torde vara ringa.

För den händelse statsmakterna ändock icke skulle anse sig kunna medgiva avsättningar till investeringsfonder i den ordning nu gällande förordning föreskriver, vill styrelsen ifrågasätta, huruvida icke det av riksbanksfullmäktige i remissyttrande över SOU 1945:49 framförda förslaget borde prövas. Enligt detta förslag skulle icke hela fondavsättningen utan enbart mot skatten å gjord avsättning svarande belopp insättas i riksbanken. Fullmäktige uttalade sig bland annat för en prövning av möjligheten att låta den å fondavsättningen belöpande skatten erläggas av den skattskyldige, varvid beloppet skulle insättas å spärrat konto. När den skattskyldige sedan finge tillstånd att taga investeringsfonden i anspråk och investeringen sålunda komme till stånd, skulle skatteavsättningen återbetalas. Enligt riksbanksfullmäktige skulle ur teknisk synpunkt den här skisserade lösningen icke medföra några större svårigheter.

Landsorganisationen, som icke anser sig kunna ansluta sig till förslaget i denna del, anför, att dessa avsättningar vore önskvärda som underlag för en utjämning av konjunkturen. Möjligheterna till missbruk vore ej heller så stora, eftersom avsättningarnas belopp begränsades till en viss lägre procent av årsvinsten. För den händelse det kunde befaras att avsättningar till investeringsfonder skulle företagas i syfte att erhålla skattekredit under de berörda beskattningsåren, skulle man kunna införa en bestämmelse om insättning på spärrkonto av den del av fonderna, som utgjordes av villkorlig skattekredit.

Departementschefen. När 1947 års förordning om investeringsfonder antogs av riksdagen, motiverades bestämmelserna i huvudsak därmed att man ville stimulera avsättningar i tider av högkonjunktur för att skapa förutsättningar för investeringar och därmed ökad sysselsättning vid vikande konjunkturer och lågkonjunktur. Man ville med andra ord vidtaga åtgärder i syfte att utjämna de av en konjunkturremsvängning föranledda växlingarna i produktion och sysselsättning.

För att stimulera företagen att verkställa fondavsättningar föreskrevs en omedelbar avdragsrätt för till investeringsfonder avsatta medel. Någon föreskrift att fondmedlen skulle insättas å spärrat konto eller eljest hållas avskilda ansågs icke kunna meddelas. Härav har följt att företagen genom en fondavsättning, vilken alltså till sin innebörd närmast är en bokföringsåtgärd, erhålla uppskov med beskattningen av mot fondavsättningen svarande vinstmedel. De medel, som eljest skulle erlagts i skatt, stå med andra ord till företagens fria förfogande. Någon garanti finnes ej för att fondmedlen äro i en lågkonjunktur tillgängliga att användas för det med avsättningen avsedda ändamålet.

När bestämmelserna om investeringsskatt antogos, ansågs erforderligt att uttaga sådan skatt jämväl vid avsättningar till investeringsfonder. Genomföras de av mig i det föregående förordade bestämmelserna om en tillfällig modifikation i den fria avskrivningsrätten och i rätten till avdrag för avsättning till pensionsstiftelse, föreligger samma situation som då investeringsskattebestämmelserna antogos. I konsekvens med det bedömande som då gjordes, anser jag mig nu böra föreslå att även rätten till fondavsätt-

ningar tillfälligt indrages. Utan att taga någon ställning till frågan huruvida den permanenta lagstiftningen om investeringsfonder är att anse som för mera normala konjunkturen i allo lämpligt utformad eller ej, måste enligt min mening i nu rådande läge intresset av att förhindra ifrågasättande möjlighet till vinstreglerande dispositioner väga tyngre än det önskemål, som man avsett att tillgodose med investeringsfondsbestämmelserna.

Jag delar uppfattningen, att en anordning med ett spärrkontoförfarande kan förutses medföra ett mycket ringa intresse för fondavsättningar.

Då jag icke heller i övrigt har någon erinran att göra mot promemorians förslag i nu förevarande hänseende, förordar jag att detsamma genomföres.

Har räkenskapsåret omlagts, bör i avseende å förevarande bestämmelser motsvarande gälla som beträffande bestämmelserna om begränsning i avskrivningsrätten och av rätten till avdrag för avsättning till pensionsstiftelser.

6. Det ekonomiska utfallet.

Promemorian. I promemorian framhålles, att det vore förenat med betydande svårigheter att söka verkställa en ungefärlig beräkning av den ökning av skatteintäkterna, som skulle föränledas av ett genomförande av de i promemorian ifrågasatta inskränkningarna i rätten till vissa vinstreglerande dispositioner. En sådan ökning vore i första hand beroende av inkomstförhållandena under beskattningens åren 1952 och 1953, eftersom benägenheten att vidtaga sådana dispositioner vore beroende av tillgången på vinstmedel utöver vad som erfordrades för utdelning m. m. Å andra sidan borde beaktas att den redan genomförda begränsningen i rätten att nedskryva varulager ävensom de genom investeringsskatten försvårade möjligheterna att under år 1951 verkställa vinstreglerande dispositioner, vore omständigheter som kunde leda till ökad benägenhet att under åren 1952 och 1953 utnyttja enligt gällande bestämmelser tillgängliga möjligheter att nedskryva inventarier samt göra avsättningar till personalstiftelser och investeringsfonder.

Vad angår den ifrågasatta begränsningen i avseende å rätten till fri avskrivning å inventarier framhålles att med stöd av vissa inom konjunkturinstitutet och nationalbudgetdelegationen gjorda beräkningar skulle investeringarna i maskiner och inventarier under år 1952 inom det enskilda näringslivet kunna antagas uppgå till ca 3,7 miljarder kronor, räknat efter 1951 års priser.

Därefter anföres.

Med utgångspunkt härifrån skulle kunna antagas att 1,5 miljarder kronor hänföra sig till ny- och ersättningsanskaffningar hos aktiebolag och ekonomiska föreningar enligt följande beräkningar.

	Milj. kr
Sammanlagd investeringskostnad	3 700
Häraf underhållsarbeten	1 300
	Återstår 2 400

	Milj. kr
Avgår investeringar som hänföra sig till annan förvärvskälla än rörelse	500
	Återstår 1 900

Härav antages belöpa å aktiebolag och ekonomiska föreningar 1 500.

Om av sistnämnda belopp hälften motsvarar sådan anskaffningskostnad, som avskrivs i huvudsaklig överensstämmelse med den faktiska förslitningen, medan återstoden omedelbart skulle ha bortskrivits med stöd av den fria avskrivningsrätten, skulle de föreslagna bestämmelserna medföra att skatteunderlaget under år 1952 skulle öka med 80 % av 750 miljoner kronor eller med 600 miljoner kronor.

Dessa beräkningar skulle antyda, att statsskatten på inkomst under år 1952 komme att öka med ca 240 miljoner kronor.

Därest det nu angivna skulle vara tillämpligt jämväl å förhållandena under år 1953, skulle detta innebära att skatteunderlaget sistnämnda år komme att öka med (600 miljoner kronor — 150 miljoner kronor =) 450 miljoner kronor, motsvarande en uträknad skatt av ca 180 miljoner kronor.

I promemorian understrykes ytterligare att de nyss återgivna beräkningarna byggde på högst ovissa premisser och att vid utförandet av desamma icke beaktats den begränsning i inventarieanskaffningen, som kunde följa av en inskränkning i den fria avskrivningsrätten.

Därefter framhålles, att den fiskaliska effekten av ett genomförande av de ifrågasatta inskränkningarna i rätten till avdrag för avsättning till pensions- och personalstiftelser likaledes vore svårbedömd. En ökning av skatteunderlaget under ett vart av åren 1952 och 1953 med ca 150 miljoner kronor och av statsskatten med ca 60 miljoner kronor kunde måhända innebära en rimlig uppskattning.

Vad slutligen anginge avsättningarna till investeringsfonder, anföres i promemorian, kunde — med hänsyn till att avsättningarna under år 1950 uppginge till omkring 75 miljoner kronor men att, å andra sidan, avsättningarna nämnda år vore osedvanligt höga — avskrivningsunderlaget vid ett genomförande av det i denna promemoria framlagda förslaget antagas komma att öka med ca 60 miljoner kronor, motsvarande ett ökat uttag av statsskatt med ca 24 miljoner kronor.

Slutligen framhålles att sammanfattningsvis skulle de verkställda beräkningarna innebära ett ökat skatteunderlag för år 1952 med omkring 810 miljoner kronor och för år 1953 med omkring 660 miljoner kronor, innebärande en ökad statsskatt å 324 resp. 264 miljoner kronor.

Departementschefen. Uppenbarligen är det ogörligt att verkställa någon mera exakt beräkning av den fiskaliska effekt, som skulle följa av ett genomförande av vad jag i det föregående förordat. De i promemorian redovisade beräkningarna kunna emellertid läggas till grund för ett ungefärligt bedömande av denna effekt.

Det bör anmärkas, att det belopp å 3,7 miljarder kronor, varpå promemorian beräkningar grunda sig, blott avser egentliga nyinvesteringar för näringslivet i dess helhet. Däremot inkluderas i nämnda belopp icke sådana investeringar, som innebära att ett företag från ett annat övertager begagnade maskiner och inventarier. Främst bland transportföretagen och särskilt inom rederinäringen förekommer en andrahandsmarknad, som icke är helt obetydlig. Då den i promemorian föreslagna modifikationen i den fria avskrivningsrätten skulle beröra jämväl förvärv av begagnade inventarier, borde härav rätteligen föranledas en viss uppräknig av de i promemorian angivna siffrorna för skatteunderlagets ökning. Å andra sidan torde de av mig förordade uppmjukningarna i promemorian förslag innebära ett måhända motsvarande bortfall i ökat skatteunderlag..

Vidare bör understrykas att, såsom i promemorian framhållits, vid de gjorda beräkningarna hänsyn icke tagits till den investeringsbegränsning, som skulle kunna förutses följa av ett genomförande av promemorian förslag. Ej heller har beaktats den investeringsbegränsning, som följer av de skärpta reglerna för kreditgivning.

Med hänsyn till det sist sagda ävensom till de ovissa premisser i övrigt, varå promemorian beräkningar grunda sig, synes försiktigheten bjuda att icke räkna med större ökning av statsskatten under de ifrågakommande båda åren än 250 respektive 200 miljoner kronor.

7. Departementschefens hemställan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om tillfällig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid inkomsttaxeringen, m. m.*

Föredragande departementschefen hemställer, att förenämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

(Ur protokollet:
Karl-Ingmar Edstrand.

Bihang.

I departementspromemorian upptaget förslag
till
förordning angående tillfälliga bestämmelser om avdrag vid in-
komsttaxeringen för avskrivning å maskiner och andra
inventarier, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Skattskyldig, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunal-skattelagen berättigats att tills vidare åtnjuta avdrag för värdeminskning å maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda inventarier i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna, äger under beskattningsår, för vilket taxering verkställes av beskattningsnämnd i första instans år 1953 eller 1954, åtnjuta årligt avdrag för värdeminskning å under beskattningsåret anskaffade inventarier med högst tjugoprocent av anskaffningsvärdet å samma inventarier, därest motsvarande avskrivning då skett i räkenskaperna.

Har skattskyldig under det första av nyss angivna båda beskattningsår icke tillgodofört sig avdrag som ovan sägs, må avdraget eller resterande del därav åtnjutas under det andra av nyssnämnda beskattningsår under förutsättning av motsvarande avskrivning i räkenskaperna.

Vad nu sagts har icke avseende å rätten till avdrag för avskrivning å inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år.

Riksskattenämnden må, om synnerliga skäl därtill föranleda, medgiva att skattskyldig må verkställa avdrag för värdeminskning med större belopp än som följer av vad i första stycket sägs.

Skattskyldig, som i räkenskaperna verkställt avskrivning med belopp, överstigande vad som enligt denna paragraf må medgivas såsom avdrag vid inkomsttaxeringen, har därigenom förverkat rätten till fri avskrivning, i följd varav de i punkt 3 av anvisningarna till 29 § kommunalattelagen upptagna bestämmelserna bliva å honom tillämpliga.

2 §.

Avdrag för avsättning till pensionsstiftelse, som verkställt under de beskattningsår, för vilka taxering verkställes av beskattningsnämnd i första instans åren 1953 och 1954, medgives med högst det belopp, som — bedömt på grundval av förhållandena vid utgången av ettvar av nyssnämnda båda beskattningsår — erfordras för att jämte framtida avgifter säkerställa de pensioner, jämte dyrtidstillägg eller därmed jämförliga tillägg, vilka enligt gjorda utfästelser eller inom vederbörande företag tillämpad sedvänja högst skola utgå.

Vid beräkning av det belopp, vartill stiftelsens förmögenhet vid beskattningsårets utgång högst må uppgå, skall hänsyn tagas endast till anställda,

som vid beskattningsårets ingång uppnått tjugufem års ålder, och må de framtida avgifterna icke antagas lägre än de från tjugufem år till pensionsåldern oföränderliga avgifter, som skolat erfordras för att säkerställa de i första stycket avsedda pensionsförmånerna för dessa anställda.

Avdrag för avsättning till annan personalstiftelse än pensionsstiftelse under beskattningsår, som i första stycket sägs, medgives allenast med belopp, som erfordras för att säkerställa bindande utfästelser, gjorda före ingången av det beskattningsår för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1952.

3 §.

Avdrag för avsättning till annan investeringsfond än särskild fond för ersättande av förlorade inventarier och särskild fond för ersättande av förlorade lagertillgångar medgives icke vid 1953 och 1954 års inkomsttaxeringar.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.